

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA
KATEDRA MANAGEMENTU

Seniorský cestovní ruch

Senior Tourism

Student: Tomáš Verner

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Jarmil Adamec, Ph.D.

Uherské Hradiště 2013

Zadání bakalářské práce

Student: **Tomáš Verner**
Studijní program: B6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6501R006 Ekonomika cestovního ruchu
Specializace: 02 Ekonomika cestovního ruchu
Téma: **Seniorský cestovní ruch
Senior Tourism**

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
  2. Metodika zpracování a cíle práce
  3. Základní pojmy cestovního ruchu
  4. Cestovní ruch pro seniory
  5. Analýza seniorského cestovního ruchu
  6. Prognózy a návrhy možného rozvoje seniorského cestovního ruchu
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Fenomén stáří*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Havlíček Brain Team, 2010. ISBN 978-80-87109-19-9.
JAROLÍMKOVÁ, Liběna. *Informatorium pro studenty oboru cestovní ruch*. Praha: Oeconomica, 2009. ISBN 978-80-245-1612-7.
ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-80-7201-880-2.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Jarmil Adamec**

Datum zadání: 23.11.2012
Datum odevzdání: 10.05.2013

Ing. Petra Horváthová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Čestné prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci vypracoval samostatně za použití uvedené literatury.

V Uherském Hradišti dne 10. 5. 2013

Podpis autora

Poděkování

Tímto způsobem bych rád poděkoval Ing. Jarmilu Adamcovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které přispěly k vypracování této bakalářské práce.

Obsah

1. Úvod.....	5
2. Metodika zpracování a cíle práce	6
2.1. Metodika zpracování	6
2.2. Cíl práce.....	6
3. Základní pojmy cestovního ruchu.....	7
4. Cestovní ruch pro seniory	17
4.1. Podskupiny seniorského cestovního ruchu.....	19
4.2. Charakteristiky seniorského cestovního ruchu	19
5. Analýza seniorského cestovního ruchu.....	21
5.1. Ekonomické ukazatele.....	21
5.2. Neřinanční ukazatele	28
5.3. Demografické ukazatele	31
6. Prognózy a návrhy možného rozvoje seniorského cestovního ruchu	34
6.1. Možné směry rozvoje	42
7. Závěr	44
Seznam použité literatury	45
Seznam zkratk:	48
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
Seznam grafů:	
Seznam tabulek:	

1. Úvod

Trendem posledních let, hlavně ve vyspělých zemích, je vzrůst podílu služeb nad průmyslem. Do služeb spadá i cestovní ruch, který zde hraje nezastupitelnou roli. Cestovní ruch je důležitým tvůrcem HDP a také poskytuje velké množství pracovních míst. Jedním z nejrychleji rozvíjejících se odvětví cestovního ruchu je seniorský cestovní ruch. Protože seniorů čím dál tím více přibývá díky stárnutí populace.

Seniorský cestovní ruch je čím dál tím důležitější. Výhody seniorů oproti ostatním zákazníkům jsou dostatek volného času, většinou finanční úspory a snadná ovlivnitelnost. Důležitost tohoto odvětví stoupá hlavně díky demografickým změnám v kombinaci s lepší zdravotní péčí.

Tato bakalářská práce se zabývá seniorským cestovním ruchem, o kterém se čím dál tím více hovoří a který se do budoucna stane jedním z nejdůležitějších odvětví cestovního ruchu.

Senioři jsou starší lidé mimo produktivní věk, kteří už většinou nepracují, a tak nejsou vázáni časem. Mohou cestovat po celý rok, a to i několikrát. Většina z nich má již v rodině mladší generace, a tak někdy cestují, aby si rodiny užili, dokud mohou. Jiní využívají akcí jako doprovod pro osobu nad 65 let zdarma. Jiní, aby si připomněli svatební cestu nebo jiné nostalgické chvíle svého života.

Dnešní důchodce není stejný jako před 10 lety. Dnešní důchodci nechtějí být přítěží, a z tohoto důvodu se učí s výpočetní technikou a sportují. To se projevuje i v cestovním ruchu. Dříve využívali striktně lázeňského cestovního ruchu, dnes využívají i jiných aktivit nabízených cestovním ruchem např. běžkařských, cyklistických, poznávacích, exotických zájezdů a exkurzí různých zařízení.

2. Metodika zpracování a cíle práce

2.1. Metodika zpracování

K vytvoření této bakalářské práce zaměřující se na seniorský cestovní ruch jsou využity veškeré znalosti autora, které mu byly předány během studia. Dalšími zdroji informací pro něj pak bylo samo studium odborných publikací, návštěva některých specializovaných míst cestovního ruchu pro seniory, internetové stránky, dotazy kladené přímo seniorům samotným a další zdroje informací věnované tomuto odvětví cestovního ruchu. Tato bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V první části, to jest teoretické, se jako první zabývá všeobecnou definicí cestovního ruchu – jeho specifiky, přínosy, typologií a celkovým systémem. Ve druhé části, to jest praktické, se zabývá specifickým segmentem seniorského cestovního ruchu, analýzou tohoto odvětví a prognózami dalšího vývoje do budoucna. V druhé části byla jako hlavní metoda výzkumu zvolena analýza ekonomických jevů za pomoci turistického satelitního účtu, neekonomických jevů s využitím stejného statistického ukazatele tohoto odvětví a demografické analýzy, která vyplývá z dat Českého a Evropského statistického úřadu, která umožní celkem rychle, jednoduše a levně získat číselné informace o tomto segmentu cestovního ruchu. Hlavním cílem druhé části je získat informace o míře důležitosti tohoto odvětví dnes a do budoucna.

2.2. Cíl práce

Hlavním cílem této bakalářské práce je analýza a vyhodnocení seniorského cestovního ruchu a jeho přínosů pro Českou republiku. Za pomoci této analýzy jsou zjištěna například data o tom, kolik procent české populace tvoří důchodci, kolikrát ročně vyjíždějí do zahraničí a jaký přínos má toto odvětví pro tvorbu HDP České republiky. V závěru jsou navrženy prognózy vývoje tohoto odvětví v budoucnosti, které by mohly přispět ke zviditelnění a rozvoji tohoto segmentu cestovního ruchu v budoucnosti.

3. Základní pojmy cestovního ruchu

Cestování je nedílnou součástí života každého z nás. Už pračlověk cestoval, ať už do teplých krajín nebo za potravou. Ve starověku, aby objevili neznámé území, známe z dob antiky první psané průvodce. Ve středověku náboženské poutě a cesty misionářů nebo diplomatické cesty šlechty. O vzniku moderního masového cestovního ruchu hovoříme s příchodem Thomase Cooka a jeho prvním hromadným zájezdem a první cestovní kanceláří.

Proces cestování je starý jako lidská populace samotná. S vyvíjením lidské populace se postupně měnili i její požadavky. Jedním z nich bylo cestování, docházelo tak i k soustavným přeměnám ve vývoji popudů pro tuto činnost. Historikové poukazují na to, že tato činnost nebyla vždy spojena s příjemnými činnostmi s obnovou duševních a psychických sil, jak se to vidí dnes, ale mnohdy se jednalo spíše o cestování za účelem přežití. Mezi prvními důvody pro uskutečnění cest v počátcích lidstva, bylo hledání obživy a ochrany před živly. Hlavním hnacím motorem zde byl základní pud pro sebezáchovu. Pralidé migrovali hlavně kvůli zvěři, nebo aby utekli před krutou zimou. V období prvních kultur se začala lidská populace vyvíjet ještě více a vznikla první řemesla. Vznikly všelijaké výrobky, ty se pak postupně začali směňovat. Tento barterový trh postupně vedl k vytvoření základní infrastruktury, dopravních spojení a tras, ať už na souši nebo ve vodě. Vznikaly první cesty, napajedla, brody, mosty, přístaviště a další zázemí potřebné pro dopravu. Velkým přínosem pro další vývoj cestování je spojen se jménem objevitele Marca Pola a jeho zámořských výprav do Asie, především do dnešního Mongolska a Číny. (Vystoupil, Šauer, 2006)

Jako počátek moderního cestovního ruchu, jak ho dnes známe, se zpravidla považuje období na hraně devatenáctého a dvacátého století, kdy se cestovní ruch ve vyspělých zemích začal přetvářet na část společenského života. Většina lidí vidí prvopočátek moderního cestovního ruchu někdy během období průmyslové revoluce jako důsledek tehdejšího ekonomického, technického a sociálního pokroku.

Cestovní ruch je neodmyslitelnou součástí moderního světa a společenského života i dnes, i když od revoluce uběhlo již několik století, stále je tento trend čím dál tím populárnější. Jedná se o jakousi prestiž poznat nepoznané nebo jen uniknout od každodenního standardu a nudy. V rámci moderního masového cestovního ruchu se každým rokem pouští do procesu cestování obrovská masa populace z celého světa, která pravidelně během chvílí své dovolené opouští na krátkou chvíli místa svého trvalého pobytu za účelem sportovního, sociálního, rekreačního a jiného vyžití. Je složen z obrovské řady aktivit, zařízení a lokalit, tím dosahuje nadnárodního charakteru, nespíš se stává i jedním ze znaků narůstající globalizace dnešního světa. Není se pak možné divit, že je obtížné jednotně definovat slovní spojení cestovní ruch. Překvapivé je i to, že ani po několika stovkách let stále neexistuje jednotná definice tohoto pojmu a téměř v každé publikaci je uváděna jiná. Možná je to dáno tím, že moderní cestovní ruch je tak mladým odvětvím, možná tím, že je to takové obsáhlé odvětví, pod které spadá obrovská škála činností od začátku až do konce cesty. Následující úryvek aspoň okrajově popíše složitost problému v jednotném vymezení pojmu cestovní ruch. „*Cestovní ruch vždy zahrnuje cestování, ale ne každé cestování je cestovním ruchem. Cestovní ruch zahrnuje rekreaci, ale ne každá rekreace je cestovním ruchem. Cestovní ruch se uskutečňuje ve volném čase, ale ne celý volný čas je věnován cestovnímu ruchu*” napsali ve své publikaci Pásková a Zelenka (2002). Pásková a Zelenka (2002) ve své publikaci dále uvádějí, že **nejčastěji je využívána a citována definice vytvořená organizací WTO**, která obsahuje vymezení místa, času, i motivu CR: „*Aktivity osob cestujících do míst mimo jejich obvyklé prostředí nebo pobývajících v těchto místech ne déle než jeden rok za účelem trávení volného času, sjednávání kontraktů pro následné podnikání apod.*“ Tuto definici zná jistě každý student cestovního ruchu od svých profesorů a slyšel jí v jednom předmětu.

Kolektiv autorů katedry cestovního ruchu VŠE v Praze (2008) napsal ve své publikaci, že cestovní **ruch se prezentuje jako důležitá část národního hospodářství a je také významnou částí celkové spotřeby českých obyvatel**. Jedná se o ucelený jev ve společnosti, který bývá charakterizován těmito rysy:

- dočasná změna místa trvalého pobytu a dočasný pobyt mimo toto místo,
- motivem cesty nebo pobytu není výdělečná činnost (nejčastěji bývá realizována ve vlastním volném čase),
- cestovní ruch vyvolává sociální vazby mezi lidmi.

Z důvodu zajištění vývoje cestovního ruchu je podmíněno třemi základními podmínkami a to:

- zachováním bezpečnosti v cílové destinaci,
- vytvořením dostatečného volnočasového fondu,
- zajištěním přiměřeného disponibilního důchodu obyvatel.

Podíl vlastních obyvatel na cestovním ruchu se řadí k důležitým ukazatelům životní úrovně v každé zemi. Rozvíjení cestovního ruchu bývá podporováno celou řadou faktorů, které souvisí nejen s narůstajícím počtem obyvatel na naší planetě, ale i se zlepšujícím se zdravotním stavem a zvyšováním dosaženého vzdělání těchto obyvatel, kteří postupem času prolamují jazykové brány a to podněcuje touhy po poznávání jiných kultur, oblastí a prožívání netradičních zážitků. Popudem pro rozvíjení cestovního ruchu se stává i stále se zvětšující míra globalizace, která jde ruku v ruce s koncentrováním velkých mas lidí do obrovských aglomerací, zlepšováním moderních technologických vymožeností, které zrychlují a zkvalitňují komunikaci a překonávání cest na dlouhé vzdálenosti. To vede k postupnému mazání hranic.

Specifikování trhu cestovního ruchu

Místo kde se střetává poptávka po cestovním ruchu s nabídkou cestovního ruchu. Je charakteristický tím, že se zde obchoduje se službami, ty jsou nehmotné, vázané na místo a čas, což znamená, že cestovní ruch v tomto případě zájezd lze čerpat pouze v dobu stanovenou smlouvou, pokud tento termín nestihneme, nárok na dovolenou tímto končí. A proto by zákazníci měli vybírat právě tu dovolenou, kterou potřebují. Trh cestovního ruchu je déle charakteristický obrovským množstvím specifik, jež jsou převážně čerpány z charakteristických potřeb zákazníků a služeb v cestovním ruchu.

Podle Vajčnerové, Buriana a Rygllové (2011) se k hlavním specifickým trhu cestovního ruchu řadí tyto aspekty:

- produktem cestovního ruchu je služba a ta je nehmotného charakteru,
- podnik se v cestovním ruchu nezabývá pouze jednou sezónou, ale musí plánovat dopředu na dlouhodobé plány,
- vysoký podíl nenahraditelnosti lidské práce,
- výrazné výkyvy mezi obdobím v sezóně a mimo ní,
- vysoká vázanost na přírodní a historické atraktivity,
- nadnárodní charakter,
- výrazně výkyvy v nabídce a poptávce podle změn přírodních faktorů (např. katastrofy) a dalších mikroekonomických jevů, které se nedají předvídat,
- silná ovlivnitelnost politicko-správní situací,
- oddělení spotřeby, poptávky a nabídky místně i časově
- vázanost (časová i místní), spotřeby služeb, jejich realizace a tvorby, bezprostředně vázané na území, na kterém k realizaci služeb dochází, to vychází ze základního charakteru služeb, pomíjivosti,
- nabídka s poptávkou jsou úzce propojeny (například změna cense odrazí na příjmech).

Užitky plynoucí z cestovního ruchu

Z pohledu sociálně-ekonomického rozdělujeme přínosy z cestovního ruchu do dvou základních skupin:

1. ekonomické užitky z cestovního ruchu mohou být hodnoceny z různých pohledů. V síti vzájemných propojení cestovního ruchu s ekonomickým systémem patří mezi zásadní účastníky na tvorbě hodnot (zvyšuje hodnoty hrubého domácího produktu, celkových příjmů a bohatství státu), vazba se státním rozpočtem (daňové příjmy), vazba s platební bilancí (ta se projevuje na běžném účtu), tvoří nové podnikatelské a pracovní příležitosti a dále vyvíjí tlak na rozvoj územně-správních celků,

2. neekonomické užitky z cestovního ruchu, ty můžeme rozdělit na sociální přínosy (například nově vytvořená pracovní místa a podnikatelské příležitosti mohou pozitivně ovlivnit sociální skladbu a charakter obyvatel v navštěvovaných oblastech), ekologické a jiné. (Nejdl, 2011)

Typologie cestovního ruchu

Specifikace cestovního ruchu jen všeobecně není dostatečná, a proto vzniklo přesnější členění na druhy a formy. V denodenním životě se objevuje v různých formách a druzích, ty se i nadále nepřetržitě vyvíjí se závislostí na míře poptávky účastníků po cestovním ruchu a technologicko-technických možnostech, které má nabídka. V určování druhů cestovního ruchu jsou hlavní motivy pro účast lidí na cestovním ruchu, a to motivy relaxační, společenské, ekonomické, kulturní, sportovní a jiné. V určování formy cestovního ruchu jsou hlavní charakteristikou důsledky, kterými je ovlivňován i důsledky, které jsou jím přineseny.

Druhy cestovního ruchu:

- rekreační cestovní ruch,
- kulturně-poznávací cestovní ruch,
- cestovní ruch se sakrální tematikou,
- společensky motivovaný cestovní ruch,
- zdravotně orientovaný cestovní ruch,
- sportovní cestovní ruch.

Formy cestovního ruchu:

- ze zeměpisného pohledu: domovský, zahraniční a mezinárodní,
- podle způsobu organizování: individuální a organizované,
- podle množství zúčastněných osob: solový cestovní ruch a skupinový cestovní ruch,
- podle stáří účastníků: mládežnický cestovní ruch, cestovní ruch rodin je směřován především na mladé rodiny s dětmi a seniorský cestovní ruch,
- podle doby strávené na pobytu: výletní cestovní ruch, krátkodobý cestovní ruch a dlouhodobý cestovní ruch,
- podle místa na kterém je převážně pobýváno: městský cestovní ruch a venkovský cestovní ruch,
- podle sezonnosti: sezonní cestovní ruch, mimosezonní cestovní ruch sezóny a celoroční cestovní ruch,
- podle využívaného způsobu dopravy: vodní, vzdušná a pozemní,
- z hlediska dynamičnosti: pobytový cestovní ruch a putovní cestovní ruch,
- ze sociálního hlediska: sociální cestovní ruch, etnický cestovní ruch, návštěvy rodiny a přátel.

Systém cestovního ruchu

Hesková (2006) zmiňuje ve své publikaci, že cestovní ruch je otevřeným a dynamickým systémem, který je složen ze dvou subsystémů, a to subjektem cestovního ruchu a objektem cestovního ruchu, nevyjímaje vzájemné vazby mezi nimi. Další vazby existují mezi cestovním ruchem jakožto samostatným systémem a dalšími systémy, které společně tvoří okolí cestovního ruchu, tzv.: makro prostředí. Jedná se především o prostředí ekologické, politické, sociální, ekonomické, technické a technologické.

Subjekty cestovního ruchu

Pojmem subjekt je zde myšlen účastník cestovního ruchu. Přihlédneme-li k ekonomickému hledisku, jedná se pak o každého, kdo k uspokojování svých potřeb spotřebovává statky vytvořené cestovním ruchem v době pobytů a cest mimo místo svého trvalého pobytu a povětšinou ve svém volném čase. Subjekty jsou nositeli poptávky a spotřebiteli produktů vytvořených cestovním ruchem. Účastníka cestovního ruchu nadále můžeme dělit na výletníka, turistu a návštěvníka. Dále si pak v této struktuře cestujících může najít své plnohodnotné umístění i stálý obyvatel, jakožto možný účastník zahraničního nebo domácího cestovního ruchu. (Hesková, 2006)

V publikaci Indrové (2009) je popsán návštěvník jako osoba, která cestuje na odlišné místo v domácím cestovním ruchu na území státu svého trvalého pobytu na dobu kratší šesti měsíců. Během účasti se zahraničního cestovního ruchu návštěvník vycestuje do cizí země na dobu, která nepřesahuje jeden rok, hlavním účelem cesty je během obou případů jiný motiv než vykonávání výdělečných činností. Turista je osobou, která v zahraničním i domácím cestovním ruchu plní stejná kritéria jako návštěvník. V cestovním ruchu mluvíme o turistovi je-li jeho výprava spojena alespoň s jedním nocováním mimo místo trvalého pobytu.

Podle délky pobytu bývá rozlišován:

Turista na dovolené, který tráví v dané destinaci déle než určený počet dní, respektive nocí (např. v České republice dvě až tři noci, ve Francii dokonce sedm nebo osm nocí).

Turista s krátkou dobou pobytu vykonává cestu na dobu, která nepřesahuje určený počet strávených dnů nebo nocí, ale musí zahrnovat pobyt s alespoň jedním nocováním. (Hesková, 2006)

Výletník

Je člověk trvale sídlící na daném území, který cestuje do místa jiného, než místa trvalého pobytu na období kratší než jeden den, bez toho aniž by na navštíveném území přenocoval, přičemž hlavním účelem výletu je jiný důvod než vykonávání samostatně výdělečné činnosti na navštíveném území.

Stálý obyvatel

Rozumí se jím osoba, která v domácím cestovním ruchu žije alespoň šest po sobě jdoucích kalendářních měsíců na místě jiném, než před migrací na jiné místo po dobu kratší těchto šesti měsíců. Během zahraničního cestovního ruchu se jedná o osobu žijící v dané zemi minimálně po dobu jednoho roku před přechodem do země jiné na dobu kratší jednoho roku. Jedná se tedy o obyvatele státu i cizince, kterými jsou splňována tato kritéria. (Indrová, 2009)

Objekty cestovního ruchu

Objektem cestovního ruchu můžeme rozumět vše, co může být motivem změny místa pobytu osoby účastnící se cestovního ruchu. Jmenovitě se pak jedná o kulturu, památky, přírodní zajímavosti, apod. Objekt se stává nositelem nabídky cestovního ruchu. Je tvořen cílovým místem, institucemi a nejrůznější podniky s oboru cestovního ruchu. K jeho neodmyslitelné součásti patří statky a služby, které jsou vyráběny institucemi a podniky cestovního ruchu v cílové destinaci. Cílová destinace by se pak dala představit jako středisko regionu nebo státu v cestovním ruchu. V odborné literatuře se můžeme celkem často setkat i se slovním spojením destinace cestovního ruchu. Cílová destinace musí splňovat vhodné množství kulturního a přírodního potenciálu pro účely cestovního ruchu, ten bývá označován i pojmem primární nabídka.

Z pravidla potenciál cestovního ruchu nebývá v prostoru rozmístěn rovnou měrou a při pohledu na svůj jedinečný charakter může mít význam pro určité místo, region, stát nebo dokonce globální. Pomáhá splnit cíle účastníků cestovního ruchu (regenerace, seberealizace, seznámení s cizí kulturou, apod.). Prostředek k dosažení takových cílů bývá různě vybavená infrastruktura, ta se označuje pojmem sekundární nabídka. Jedná se o firmy, instituce a jiná zařízení cestovního ruchu, která by umožnila návštěvníkům cílové destinace přechodné ubytování, stravování a vykonávání různých rekreačních, kulturních, sportovních a jiných aktivit typických pro cestovní ruch. (Hesková, 2006)

Okolí systému cestovního ruchu

Cestovní ruch je otevřený systém, který dává silný důraz významu vlivů z okolí na svůj vlastní rozvoj a vývoj struktury. Ekologické, sociální, ekonomické, politické a technologicko-technické prostředí má k cestovnímu ruchu nezanedbatelné vazby, a proto cestovní ruch ať už méně nebo více ovlivňuje. Zároveň by měl být aktuální i pozitivní feedback, to jest jaký má cestovní ruch vliv na svoje blízké okolí.

Politické prostředí

Zasazuje se o velký vliv na míru rozvoje cestovního ruchu, a to hlavně mírovými podmínkami a různými kvótami mezi jednotlivými státy a i ve světě jako celku. Na místech, kde bývá nestabilní politické prostředí, se cestovnímu ruchu příliš nedaří.

Ve státech, se kterými jsou spojovány termíny, jako jsou například občanské nepokoje, revoluce nebo jsou zde ohroženy či omezeny bezpečnostní podmínky turistů, jejich zdravotní stav, popřípadě majetková práva. Pro demonstraci, můžeme uvést útok vzbouřenců na americkou ambasádu v Libyi v roce 2012, vyvolaný řadou nevole po uvedení kontroverzního filmu o proroku Mohamedovi, který prohloubil dlouhodobý negativní vztah mezi arabskou a křesťanskou kulturou, čímž přispěl i ke zhoršení mezinárodních vztahů a měl negativní dopad i na cestovní ruch. Mnoho se odvíjí i od politického uspořádání státu, ve kterém je cestovní ruch rozvíjen, protože politika cestovního ruchu je odrazem politiky státní. Ve výsledku se tyto politiky podepisují na vytváření státních orgánů pro cestovní ruch, tvorbě strategií a rozvojových plánů cestovního ruchu, vybudování infrastruktury a další.

Učebnicovým příkladem je Čína, která díky svému politickému uspořádání volila politiku uzavřenosti a tvořila pro mnohé cestovatele dlouhou dobu tabu.

Ekonomické prostředí

Je pro rozvíjení cestovního ruchu jedním z nejvýznamnějších prostředí. Jedná se hlavně o kladné nebo záporné projevy míry růstu ekonomiky, počtu nezaměstnaných, inflace, stálost kurzu měny a výše úrokové míry. Hesková (2006) uvádí, že růst ekonomiky, který se promítá na zvyšování hrubého domácího produktu (HDP), je vysoce důležitý. Zvyšování HDP ovlivňuje míru objemu investovaného kapitálu a výdajů vložených do cestovního ruchu. Tyto činitele mají pozitivní vliv za předpokladu, že množství výdajů na cestovní ruch roste ve vyšší míře než HDP. Na druhou stranu pokles a krize národního hospodářství, které jsou provázeny růstem počtu nezaměstnaných a zmrazením mezd, mají vliv na cestovní ruch negativní.

Sociální prostředí

Je pro rozvíjení cestovního ruchu prostředím s podstatným významem, který je dán společenským uspořádáním. To je ovlivňováno zejména přerozdělováním hrubého domácího produktu, pracovními a mimopracovními podmínkami a v nemalém množství i sociální politikou státu. Přerozdělování hrubého domácího produktu se projevuje především ve spotřebě statků a spotřebě služeb obyvatel. Má podstatný vliv na úroveň stravy, ošacení, měrou vybavenosti domovů předměty dlouhodobého používání, dále i na míru veřejné spotřeby, například služby zdravotnictví, školství. Podmínky ovlivňující práci jsou spojeny s průměrnou délkou pracovní doby, kvalitou pracovního prostředí, úrovní intenzity práce, kvalitou technického vybavení, hygienou a bezpečností práce. Volnočasové podmínky souvisejí s využitelným množstvím volného času jako částí mimopracovního života, podmínkami jeho kvalitního efektivního využití a podobně. Sociální politika se orientuje především na sociální zaopatření takových občanů, kteří mají velmi nízké, nebo dokonce nulové pracovní příjmy na zabezpečení svých základních životních potřeb, například senioři, rodiče na mateřských dovolených, dlouhodobě nemocní pacienti nebo prostý lidi, kteří byli z nějakého jiného důvodu vyřazeni, ať už trvale nebo dočasně z pracovního procesu.

Ekologické prostředí

V první řadě se zaměřuje především na to, aby hodnotil potenciál destinace pro cestování a vzájemných vazeb mezi životním prostředím a cestovním ruchem, společně s jeho ochranou. Snížení negativních dopadů, které má cestovní ruch na životní prostředí. Toto je možno očekávat při zvýšení ekologického citění obyvatel, zejména pak přechodem od masového cestovního ruchu k tzv. ekologickému cestovnímu ruchu. (Vystoupil, Šauer, 2006)

Technologicko-technické prostředí

Tímto termínem značíme především dopravní zázemí a další technologicko-technickou základnu umožňující rozvíjení cestovního ruchu. U dopravního zázemí jde především o vytvoření a udržování kvalitních sítí silničních tahů, železničních drah, existenci stálých vodních a leteckých tras přepravy a mnoho dalších druhů spojení. Pozitivní feedback cestovního ruchu na technologicko-technické prostředí se projevuje především ve speciálních požadavcích cestovního ruchu na neustálé zlepšování jednotlivých druhů dopravy, jimi nabízených prostředků, rychlosti a pohodlí přepravy, zlepšování dopravního zázemí tak, aby bylo zpřístupněno co nejvíce destinací i těch méně známých a dalších atraktivit.

4. Cestovní ruch pro seniory

Cestovní ruch pro seniory je segmentem cestovního ruchu, který je soustředěn na starší lidi, většinou 65 let a více. Do budoucna se stane velmi důležitým segmentem, neboť se procentuální množství seniorů neustále zvyšuje. A zvedají se i jejich důchody tím pádem i množství peněz, které v odvětvích cestovního ruchu utratí. Výhodou tohoto segmentu je to, že je dělaný na míru seniorům, obsahuje různé slevy a je nastaven tak, aby jej zvládli i pomalejší lidé a zároveň tak nikoho nezdržovali.

Seniorský cestovní ruch získal svůj název tím, že jeho účastníci jsou senioři, tedy osoby, které již nejsou součástí produktivní populace. Pro tyto osoby jsou typickými znaky dostatečná míra volného času i dostatečného disponibilního důchodu, zejména pak v ekonomicky vyspělejších zemích.

Z tohoto důvodu mohou cestovat častěji a na delší časové období. Seniorská populace má své cíle a potřeby, bývají méně pohybově nadaní, vyžadují osobnějších forem nabídky, speciální diety, klidnou atmosféru a celou řadu dalších charakteristických požadavků. (Hesková, 2006)

S pojmem senior je úzce spjat pojem stáří. Stáří se týká nevyhnutelné budoucnosti každého živého živočicha. O stáří se v posledních desítkách let stále více konverzuje i publikuje. Přirozeně to má svůj důvod. **Demografická struktura obyvatelstva se výrazně mění, protože každý člověk stárne.** Starých a stárnoucích obyvatel na celé planetě čím dál více přibývá. Problémem, před kterým naše populace ještě nestála, se jeví to, že výrazně stárne obyvatelstvo jako celek. Dnešní senioři již tvoří podstatně rostoucí potenciál trhu. Do budoucna se v tomto segmentu počítá s růstem počtu procenta účastníků cestovního ruchu, ale i nárůst jednotlivých cestovních výdajů. **Je odhadováno, že v roce 2050 světové výdaje cestovního ruchu seniorů přesáhnou přes hranici dvou miliard amerických dolarů.** Tento jev je úzce spojen s prodloužením průměrného věku, zvyšováním disponibilního důchodu seniorů a v nemalé míře i se zvyšující se úrovní kultury cestování.

Drobná a Morávková (2004) ve své publikaci popisují skutečnost, že **lidská populace se postupně stává starší**, dochází k prodlužování průměrného věku, zlepšování kondice, upevňování zdravotního stavu, který je těsně spjat se zvyšující se vitální aktivitou (duševní i fyzickou).

Zatímco kolem roku devatenáct set osmdesát téměř tři sta sedmdesát osm milionů lidí na celé planetě dosáhlo věku šedesáti let. V současné době je na planetě okolo sedm seti padesáti devíti milionů lidí starších šedesáti let. V roce dva tisíce padesát bude na naší planetě něco málo přes dvě miliardy lidí starší šedesáti roků. **Seniorský cestovní ruch je tím pádem jedním z nejrychleji se rozvíjejících segmentů cestovního ruchu** a díky tomu se tedy jedná o vysoce významnou skupinu budoucích, potenciálních zákazníků z ekonomického hlediska.

Z průmyslového hlediska je cestovní ruch pro seniory výhodným segmentem, z důvodů jako je velké množství disponibilního času, flexibility a ochoty seniorů cestovat mimo období hlavní sezóny. Senioři bývají v celé řadě případů ochotni připlatit si za kvalitnější služby. Na druhé straně však poté očekávají vysokou míru bezpečnosti, komplexnosti služeb a komfortního prostředí. Pobyty si často rezervují již s dostatečným předstihem, a tím pádem tvoří určité zajištění pro velké množství zařízení v cestovním ruchu. Potřeba účasti se cestovního ruchu je u seniorů vyvolána ve velkém množství případů potřebami zmírnit negativní stránky vyššího věku a zkvalitnit svůj život. V rámci účasti se cestovního ruchu mají senioři možnost kromě využívání péče personálu zařízení cestovního ruchu i příležitosti k navázání přátelských vztahů a seberealizování se. Přihlédneme-li ke skutečnosti, že účast se seniorského cestovního ruchu je závislé především na disponibilních příjmech seniorů, musí být také uvedeno, že reakce seniorů jsou citlivé na nárůst cen nájmu a služby s nimi spojené, jakož to i na nárůst cen potravin a pozitivní reakci u nich vyvolává slovo sleva. (Kolektiv autorů katedry cestovního ruchu Vysoké školy ekonomické v Praze, 2008)

K tomuto specifickému cestovnímu ruchu se přiřazuje taktéž cestovní ruch invalidních důchodců a jinak postižených osob. Tyto skupiny turistů mají taktéž tendence trávit na dovolených delší období a účastnit se často mimosezonních pobytů, včetně zimních zájezdů a přímořských rekreací. Dle Kolektivu autorů katedry cestovního ruchu Vysoké školy ekonomické v Praze (2008) je možno řadit seniory na dvě skupiny, podle toho jaké je jejich chování, na skupiny:

- pasivních seniorů, kteří si zvykli na pomoc od druhých nebo vyžadují, aby na ně byly brány speciální ohledy při namáhavějších činnostech zařazených v programu,
- dynamických seniorů, kteří mají stále dobrou kondici a pevného ducha, nevyžadují žádné zvláštní zacházení, díky čemuž často přecení své schopnosti.

4.1. Podskupiny seniorského cestovního ruchu

Zákazníci seniorského cestovního ruchu bývají také označováni pojmem turisté třetího věku, jejich specifíkem je poměrně velké množství disponibilního důchodu a volného času. Většina odborné literatury se při určování věkové hranice seniorů neshoduje. Souběžně s klasickým kalendářním věkem na jednotlivce působí také jejich vyspělost biologická, psychická a sociální, což nám dává možnost nahlížet na seniory jako skupinu, která je uvnitř velmi různorodá. Zpravidla tak bývá označována skupina lidí starších 55, 60 nebo 65 let, dle zažitých zvyklostí v dané oblasti nebo posuzovacího kritéria.

Tahle věková kategorie se dá ještě dále rozdělit na následující podkategorie:

- **osoby od 55 – do 64 let:** většinou doposud pracují, preferují takovou formu dovolené, která slouží k jejich regeneraci a rekreaci. Na dovolené preferují zvláště zábavný program. Jedná se zpravidla o rodiče, kteří už mají dospělé děti, o které se nemusejí starat, a proto se vrací k formě zábavy, které se dříve museli kvůli svým dětem vzdát,
- **osoby od 65 – do 74 let:** již většinou nepracující osoby v důchodu s dostatečnou zásobou volného času a to během celého roku. Tato skupina se často vyznačuje touhou po vzdělávání se a kompletaci svých znalostí v některých oborech, které souvisejí s cestovním ruchem (zeměpis, historie, kultura, apod.),
- **osoby od 75 let:** do této věkové skupiny se řadí turisté, kteří již mají mnohdy zdravotní zhoršený zdravotní stav, ale i přesto se snaží cestovat. Jejich fyzickému a psychickému stavu se musí náležitě přizpůsobovat zaměření i program takového to zájezdu. (Drobná, Morávková, 2004)

4.2. Charakteristiky seniorského cestovního ruchu

Oproti klasickému účastníkovi cestovního ruchu se seniorský cestovní ruch specializuje na poskytování daleko komplexnějších a pohodlnějších služeb, které jsou seniorskou populací vyžadovány, za tento komfort a sníženou nutnost vlastního zařizování jsou senioři ochotni si adekvátně připlatit.

Nabídka na trhu seniorského ruchu odpovídá specifickým požadavkům, zájmům a platebním schopnostem této skupiny obyvatelstva. Do těchto specifických požadavků se mohou řadit například vyšší míra zabezpečení, speciální systémy diet přizpůsobených

zdravotnímu stavu každého seniora. Vyšším standardem ubytování, jako například lůžkem s inteligentní nebo fyzioterapeutickou matrací, které je vyvýšeno o deset až patnáct centimetrů oproti normálnímu, úchopy pro přidržení se na sociálních zařízeních, protiskluzová opatření v koupelnách, bezbariérové prostředí, kvalitní osvětlení a jiné nadstandardní služby a vybavení. Využívání velké škály slev pro seniory za předčasný nákup, mimosezónní, doprovod pro seniora zdarma a jiných. Cestování za účelem seberealizace, dohnáním ztraceného času, vzpomínkám na nostalgické chvíle.

Při aktivní dovolené je nutná selekce z vhodného repertoáru sportovních aktivit dle zdravotního stavu a kondice seniorů. Příjezdy a odjezdy rovnou z domu nebo zařízené parkoviště u letiště s následnou přepravou od a k vozidlu.

Nejčastějšími formami cestovního ruchu pro seniory jsou:

- odpočinkový cestovní ruch v přímořských letoviscích,
- pobyty v lázeňských a zdravotnických zařízeních, a to za účelem preventivního nebo regeneračního lázeňského léčení, popřípadě z důvodu vykonání lékařského nebo estetického zákroku,
- kulturní cestovní ruch, který se směřuje především na historicky významná hlavní města jednotlivých států,
- cestovní ruch se sportovním zaměřením, především pěší a cykloturistika, v zimě běžky,
- poznávací cestovní ruch, většinou se jedná o autobusové zájezdy s určitou tematikou, jako je poznání určitého území nebo po stopách významného člověka či slohu,
- různé druhy plaveb, zaoceánské, okružní, historické a jiné,
- dobrodružné cesty do exotických krajín,
- nákupní cestovní ruch po okolních zemích, známých aukcích a bazarech,
- návštěva poutí a jiných událostí spojených s náboženskou tematikou, obvykle v rámci sakrálních akcí. (pout' do Mekky, volba papeže)

5. Analýza seniorského cestovního ruchu

Praktická část této bakalářské práce se zabývá ekonomickými, neekonomickými a demografickými ukazateli seniorského cestovního ruchu, jejich alespoň částečným vysvětlením a prognózou budoucího vývoje.

5.1. Ekonomické ukazatele

Některé ukazatelé a poučky mohou být zastaralé, neboť je vycházeno ze spolehlivých, avšak zastaralých studií českého statistického úřadu a společnosti CzechTourism.

Podíl cestovního ruchu na ekonomice ČR

Dle Českého statistického úřadu (ČSÚ), který vydal 10. listopadu 2006 publikaci „Satelitní účet cestovního ruchu České republiky 2003-2005“, v ní poprvé v české historii zveřejnil velkou většinu ze sestavy deseti tabulek satelitního účtu cestovního ruchu České republiky v časovém období let 2003 – 2005. V současné době jsou k dispozici nová data v časovém rozmezí od roku 2003 do roku 2011.

Odvětví cestovního ruchu se v roce 2011 podílelo na tvorbě hrubé přidané hodnoty české ekonomiky 2,6 %, na hrubém domácím produktu 2,7 %, jeho procento v letech 2003 až 2011 klesalo. Výdaje účastníků cestovního ruchu nicméně ve sledovaném období až do roku 2007 rostly na hodnotu 250 mld. Kč, poté začali opět klesat, v roce 2011 dosáhla celková spotřeba vnitřního cestovního ruchu na území České republiky pouze hodnoty 208 mld. Kč, což představovalo oproti roku 2007 snížení asi o 20 %. Tato spotřeba byla z 55 % tvořena příjmy z cestovního ruchu cizinců (nerezidentů) a ze 45 % příjmy z cestovního ruchu domácích návštěvníků (rezidentů).

Příjezdový ČR

V roce 2011 do České republiky přicestovalo necelých **23 miliónů zahraničních návštěvníků**. Z tohoto počtu bylo 60 % jednodenních (a tranzitujících) návštěvníků a 40 % turistů. **Počet přenocování dosáhl na hodnotu 32 milionů**. Ve stejném roce přesáhly **příjmy České republiky z cestovního ruchu těchto návštěvníků hodnotu 114 mld. Kč**. Ekonomicky nejvýznamnějšími jsou pro ČR zahraniční turisté, jejichž výdaje se na celkové spotřebě příjezdového cestovního ruchu podílely v roce 2011 více než 70 %. Převažujícím důvodem návštěvy turistů je rekreace a zábava. Nejnavštěvovanější destinací je Praha, kterou při svém pobytu navštíví nejen díky letišti, ale mnohdy kvůli památkám a zábavě. Jednodenní návštěvníci jezdí do ČR především za nákupy nebo za účelem pracovní cesty.

Domácí ČR

Rezidenti v roce 2011 uskutečnili v České republice **přes 86 mil. cest** mimo své obvyklé prostředí. V tomto počtu převažovaly cesty jednodenních návštěvníků, kterých bylo 56 mil., na turisty připadalo téměř 30 milionů cest. Hladina spotřeby domácího cestovního ruchu dosáhla ve stejném roce hodnoty **94 mld. Kč**. Oproti zahraničním návštěvníkům je význam turistů v domácím cestovním ruchu poměrně nižší. Podílejí se na jeho spotřebě zhruba 65 %, podíl jednodenních účastníků cestovního ruchu činí 35 %. Významnou roli v domácím cestovním ruchu hrají i pobyty na chatách a chalupách (tak zvaných druhých domovech) nebo u rodiny a známých.

Výjezdový ČR

V roce 2011 vykonali rezidenti celkem **10,8 mil. cest do zahraničí**. Hlavní skupinou účastníků výjezdového cestovního ruchu jsou turisté, kteří v zahraničí zpravidla tráví svoji dovolenou, zejména pak v sousedním Slovensku kam jezdí na víkendové pobyty za rodinou a známými. V roce 2011 byly nejčastěji jejich cílem Chorvatsko, Slovensko, Itálie, Rakousko, Německo a Řecko. Z mimoevropských destinací byl největší zájem o pobyty v Egyptě a Tunisku. Turisté celkově v zahraničí realizovali necelých **51 mil. přenocování**, průměrná délka pobytu dosáhla v roce 2011 zhruba 8,5 dne. Spotřeba výjezdového cestovního ruchu v roce 2011 dosáhla hodnoty téměř **62 miliard Kč**.

Většina z této částky připadala na turisty asi 73 %, význam jednodenních návštěvníků oproti předchozím letem mírně vzrostl (v roce 2011 měli asi 5,6 % podíl na spotřebě výjezdového CR), ti nejčastěji cestují do pohraničních oblastí za nákupy a obchodem. Ve skupině turistů hrají nezanedbatelnou roli účastníci služebních cest asi 14%. (Dle Českého statistického úřadu)

Dle agentury CzechTourism jsou senioři důležitý segment trhu cestovního ruchu. **V roce 2006 se evropští senioři podíleli na celkovém počtu delších dovolených** (tj. 4 a více přenocování) **přibližně 15 %**, toto procento se nadále zvyšuje s přibývajícím počtem turistů. Většina těchto dovolených je realizována v rámci domovské země. Za všimnutí jistě stojí, že i když **mladší věkové skupiny realizují největší objem dovolených, starší věkové skupiny uskuteční o něco více dovolených v přepočtu na jednoho turistu za rok**. V průměru tak **evropský senior uskuteční ročně 2,1 dovolené** a mladší věkové skupiny turistů pak 2 dovolené. Dalším důležitým faktem o **starších turistech** je i to, že během svých dovolených **uskutečňují ze všech věkových skupin pobyty s největším počtem přenocování**.

Dle studie Eurostatu se cestovní **ruch během krize zaměřil na skupinu seniorů**, protože to byla jediná skupina, u níž během krize nedošlo k poklesu výdajů na CR. Díky čemuž se **zvýšil podíl seniorského CR o 33 % z 15% v roce 2006, na 20 % v roce 2011**.

V roce 2006 byl v Evropské unii průměrný roční počet přenocování na jednoho turistu 20,5, turisté ve věkové kategorii seniorů však uskutečnili v průměru 24,3 přenocování. Vůbec nejdelší čas na svých dovolených trávili senioři z Řecka, a to neuvěřitelných 42,4 přenocování. **Nejkratší dobu, tedy 14,9 přenocování, pak na svých dovolených strávili čeští senioři**. Z tohoto vyplývá i další **prvenství nejstarší věkové skupiny** turistů, a to **v průměrném počtu přenocování** na jednu dovolenou. Zatímco průměr EU byl 10,1 přenocování, ve skupině seniorů to bylo 11,7 přenocování. V roce 2011 se počet přenocování zvýšil na 21,2 na jednoho turistu a ve skupině seniorů pak na 26,1 noci za rok. Vůbec nejdelší čas na svých dovolených trávili senioři z Kypru neuvěřitelných 54,9 přenocování a nejméně pak z Maďarska 13,5 noci. Průměrný počet přenocování se sice snížil na 9,8 přenocování, avšak senioři si stále drží prvenství s 11 přenocováními na jednu dovolenou.

Problematika a hlavní cíle TSA

V roce 2006 vydal Český statistický úřad první studijní materiály k problematice **turistického satelitního účtu**, jednou z částí těchto materiálů bylo i vysvětlení problematiky a hlavních cílů turistického satelitního účtu.

V minulých letech se popisování cestovního ruchu soustředilo a omezovalo především na zjištění nefinančních ukazatelů, které souviseli s cestovním ruchem, převážně na statistická šetření o počtech příjezdů, nocování a cest účastníků CR. Problematika a sestavení turistického satelitního účtu se ve srovnání s tímto starým přístupem provádí mnohem komplexněji a vyžaduje jiné typy údajů než ty, které běžné statistiky cestovního ruchu v té době produkovaly. Mimo dat o návštěvnících a turistech je třeba vlastnit větší škálu informací a ukazatelů, které by eventuelně mohly zvýšit výsledky důvěryhodnosti měření významu cestovního ruchu. Jak uvádí ČSÚ: „Tyto ukazatele by měly splňovat následující kritéria:

- jejich povaha by měla být statistická a jejich sbírání by mělo být pravidelné a objektivní,
- odhady musí být zakládány na spolehlivých statistických údajích, které sledují účastníky cestovního ruchu i poskytovatele jeho služeb, přičemž používané postupy by měly být pokud možno co nejvíce nezávislé,
- údaje by měly být srovnatelné v určitém časovém období v rámci jedné země, srovnatelné mezi jednotlivými zeměmi a srovnatelné s ostatními ekonomickými činnostmi.
- Požadované údaje přitom pokrývají tyto následující hlavní oblasti:
- analýzu poptávky vytvářené různými formami cestovního ruchu a klasifikované podle typů návštěvníků samotných a jejich cest a podle požadovaných statků a služeb,
- dopad cestovního ruchu na základní makroekonomické ukazatele,
- popis povahy zaměstnanosti v souvislosti s cestovním ruchem, spotřeby kapitálu a nepeněžních investic,
- importy, exporty a dopady na platební bilanci,
- přímý vliv na vládní příjmy, vytváření příjmů fyzických i právnických osob.“

Během prvního pohledu je zřejmé, že turistický satelitní účet je úplně nový metodický nástroj výzkumu a pochopení cestovního ruchu. Základní stavební kamen tohoto nástroje je velmi komplexní přístup k pochopení souvislostí a vzájemných vazeb jednotlivých ukazatelů, které popisují poptávku a nabídku po cestovním ruchu.

Dle ČSÚ „by úplný (tzv. plnohodnotný) TSA měl poskytovat:

- *makroekonomické agregáty, pomocí kterých bude možné popsat rozsah a ekonomický význam cestovního ruchu, např. přidanou hodnotu v cestovním ruchu a hrubý národní produkt cestovního ruchu, a které budou odpovídat podobným agregátům v ekonomice jako celku,*
- *podrobné údaje o spotřebě návštěvníků a o tom, jak této spotřebě odpovídá domácí nabídka a dovoz (tyto údaje jsou integrovány do tabulek a grafů odvozených od obecných tabulek nabídky a užití používaných v národních účtech),*
- *podrobné výrobní účty jednotlivých odvětví cestovního ruchu, včetně údajů o zaměstnanosti a jejich propojení s dalšími výrobními ekonomickými aktivitami a tvorbou kapitálu,*
- *základní informace požadované pro rozvoj modelů ekonomického dopadu cestovního ruchu,*
- *vztah mezi ekonomickými údaji a dalšími nepeněžními informacemi o cestovním ruchu, jako například o počtu výletů, délce pobytu, účelu cesty, dopravních prostředcích a jiných nefinančních informacích.*
- *TSA má dvě úrovně pohledu, a tím i dvě možnosti použití:*
- *jednak je novým statistickým nástrojem, který shrnuje pojmy, definice, klasifikace a tabulky odpovídající mezinárodním směrnici pro národní účty, a který umožňuje přesvědčivé srovnání mezi regiony i zeměmi,*
- *jednak je vodítkem pro vytvoření takového systému statistických šetření cestovního ruchu v jednotlivých zemích, který by vytváření turistického satelitního účtu umožňoval.,,*

Charakter systému TSA

Základ struktury turistického satelitního účtu je založen na obecně známém bilančním principu, který existuje také v národním hospodářství a to jako bilance mezi poptávkou a nabídkou produktů vytvářených odvětvími cestovního ruchu. V konečném kontextu makroekonomické analýzy pak lze nejlépe zkoumat jednotlivé vztahy mezi nabídkou a poptávkou podle rámce národních účtů a konkrétních tabulek dodávek a užití. Což již bylo naznačeno výše, turistický satelitní účet má pak se systémem národních účtů stejné základní pojmy, definice, třídění a principy tvorby. (Dle ČSÚ)

Použijí-li se tyto data, může se vytvořit hned několik tabulek, které jsou indikátory ekonomického přínosu cestovního ruchu pro seniory. Využije se při tom turistického satelitního účtu a údajů o procentu seniorského cestovního ruchu, pomocí kterého je turistický satelitní účet přepočítán na turistický satelitní účet seniorského cestovního ruchu. Tabulky byly sestaveny z dat turistického satelitního účtu a přepočítány pomocí procenta, kterým se senioři podílí na cestovním ruchu. Viz. tabulky č. 5.1 a 5.2

Ukazatel	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Turisté	8 048	8 387	8 647	8 983	9 611	10 207	10 117	10 153
v tom podle produktu:								
Služby CK/CA	750	777	783	811	972	1 082	955	933
Ubytování	1 620	1 745	1 821	1 898	1 936	2 039	2 133	2 141
Stravování	1 685	1 758	1 804	1 868	1 936	2 024	2 090	2 085
Doprava	1 294	1 324	1 366	1 421	1 581	1 720	1 598	1 726
Zboží	1 641	1 685	1 744	1 813	1 957	2 059	2 036	2 035
Ostatní	1 057	1 098	1 130	1 172	1 229	1 282	1 305	1 232

Tabulka č. 5.1: Tabulka teoretické spotřeby domácího cestovního ruchu seniorů v ČR v letech 2003 -2010 u delších dovolených, *Vytvořil: Verner (2013)*

Ukazatel	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
A.1 Charakteristické produkty	8 494	9 039	9 470	9 825	10 582	11 006	10 866	10 863
1 – Ubytovací služby	1 879	2 014	2 149	2 272	2 380	2 402	2 514	2 550
1.1 – Hotely a ostatní ubytovací služby	1 328	1 393	1 480	1 565	1 643	1 617	1 711	1 727
1.2 – Služby druhých domovů	551	621	669	707	737	784	803	823
2 – Stravovací služby	2 582	2 750	2 880	2 980	3 155	3 232	3 266	3 200
3 – Služby osobní dopravy	2 087	2 205	2 314	2 395	2 636	2 785	2 633	2 752
3.1 Služby železniční dopravy	111	118	123	128	141	149	140	147
3.2 Služby silniční dopravy	556	588	617	639	703	743	702	734
3.3 Služby lodní dopravy	14	15	15	16	18	19	18	18
3.4 Služby letecké dopravy	974	1 029	1 080	1 117	1 230	1 300	1 229	1 284
3.5 Doplnkové služby osobní dopravy	334	353	370	383	422	446	421	440
3.6 Pronájem dopravního zařízení/vybavení	28	29	31	32	35	37	35	37
3.7 Údržbářské a opravárenské služby	70	74	77	80	88	93	88	92
4 – Služby cestovní kanceláře/agentury a průvodce	788	819	828	857	1 019	1 132	1 004	981
5 – Kulturní služby	724	781	812	826	870	909	906	862
5.1 Divadla a koncerty	362	391	406	413	435	455	453	431
5.2 Muzea a ostatní kulturní služby	362	391	406	413	435	455	453	431
6 – Rekreační a ostatní zábavní služby	326	351	365	372	391	409	407	388
6.1 Sport a rekreačně sportovní služby	163	176	183	186	196	205	204	194
6.2 Ostatní zábavní a rekreační služby	163	176	183	186	196	205	204	194
7 – Různé služby cestovního ruchu	109	117	122	124	130	136	136	129
7.1 Finanční a pojišťovací služby	72	78	81	83	87	91	91	86
7.2 Pronájem ostatního zboží	36	39	41	41	43	45	45	43
A.2 Související produkty	4 359	4 730	4 946	5 007	5 351	5 599	5 480	5 324
Výstup celkem	12 853	13 769	14 416	14 833	15 933	16 605	16 346	16 186

Tabulka č. 5.2: Tabulka teoretické spotřeby domácího cestovního ruchu seniorů podle produktů v ČR v letech 2003 -2010, *Vytvořil: Verner (2013)*

Dále za pomoci dat získaných z Českého statistického úřadu a Czech tourism byla sestavena tabulka vlivu seniorského cestovního ruchu na tvorbu hrubého domácího produktu České republiky, která vychází z podílu celkového cestovního ruchu na tvorbě hrubého domácího produktu a procenta seniorských turistů. Jak je na první pohled vidno, **seniorský cestovní ruch tvoří v průměru zhruba 0,5 procenta a okolo 15 miliard korun ročně**. Vzrůst HDP zde jde jasně vidět, **neboť i když podíl cestovního ruchu na HDP klesá, tak tato hodnota přepočítaná na peníze stále roste**. Tabulka byla sestavena z údaje o podílu CR na HDP, přepočítána procentem podílu seniorů na CR a následně jsou těmito procenty přepočítány údaje o HDP zjištěné z České národní banky. Viz. tabulka č. 5.3.

Ukazatel	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Podíl CR na HDP	3,4	3,5	3,2	3	2,9	2,8	2,8
Podíl seniorského CR na HDP	0,50	0,51	0,47	0,45	0,44	0,43	0,44
HDP v mld. Kč	2 688,10	2 929,20	3 116,10	3 352,60	3 662,60	3 848,40	3 759,00
Seniorský CR v mld. Kč	13,44	15,07	14,76	15,09	16,14	16,59	16,52

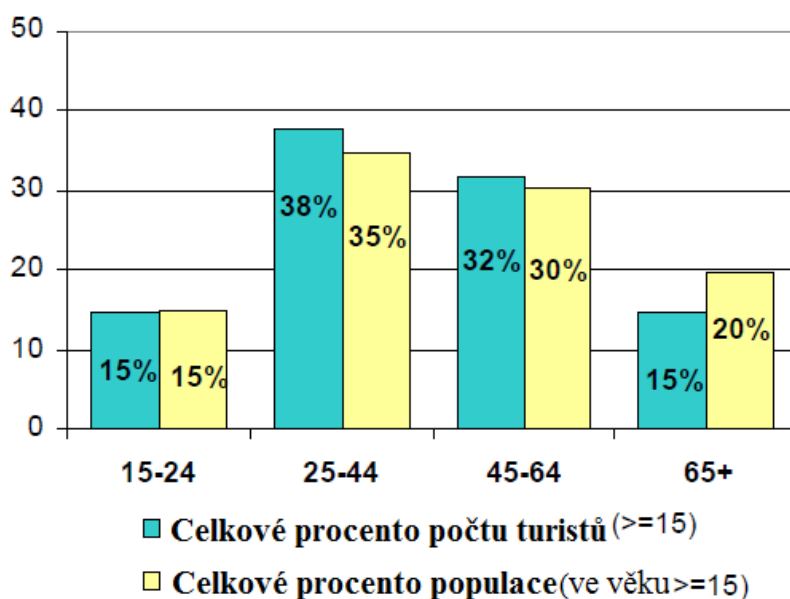
Tabulka č 5.3: Tabulka vlivu seniorského CR na tvorbu HDP, *Vytvořil: Verner (2013)*

5.2. Nefinanční ukazatele

Dalšími ukazateli vzrůstající důležitosti jsou ukazatele nefinanční, které se nacházejí ve studii *Eurostatu Tourism in Europe: does age matter?* Která se zabývá působením věku na turismus v Evropě, tou byly následující údaje inspirovány a volně přeloženy některé její pasáže. Shrnutí základních informací ze studie:

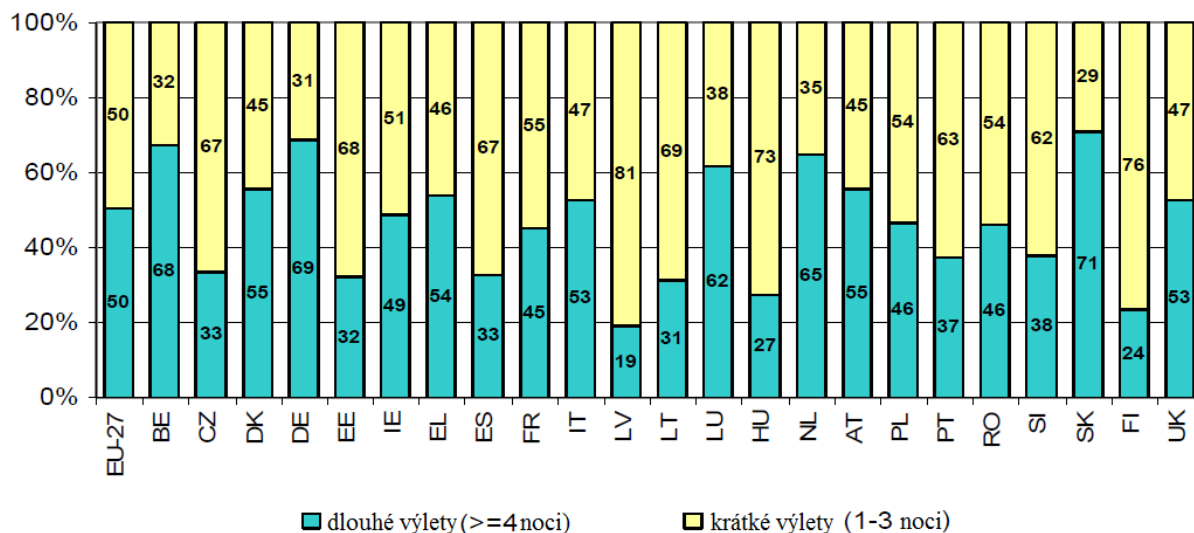
- lidé ve věku **25 až 44 let** tvoří největší **podíl z celkového počtu turistů**,
- zatímco v průměru 52% populace činí alespoň jednu dovolenou na čtyři noci nebo více v průběhu roku, u populace ve věku 65 let je to jen 46% populace,
- více než 6 z 10 zájezdů jsou domácí výlety v zemi, pro **nejstarší věkovou skupinu více než 7 z 10 cest jsou domácí výlety**,
- ze všech osob zapojených do cestovního ruchu, **turisté ve věku 65 a více let, v průměru jezdí na nejvíce a nejdelší výlety.**

Jako první je zde ukazatel složení populace a turistů v procentech rozdělených do čtyř věkových kategorií (graf č. 5.1), v nichž lze jasně vidět, že většina populace tvořila před krizí stejné nebo větší procento turistů, výjimka byli pouze senioři, kteří tvořili větší procento populace než turistů. Do roku 2011 se tato situace změnila a to tak, že procento turistů v této věkové skupině stoupl na 17 %. Částečně se snížilo procento turistů u skupin od 15 do 44 let a procento turistů ve skupině 45- 64 se nepatrně zvýšilo.

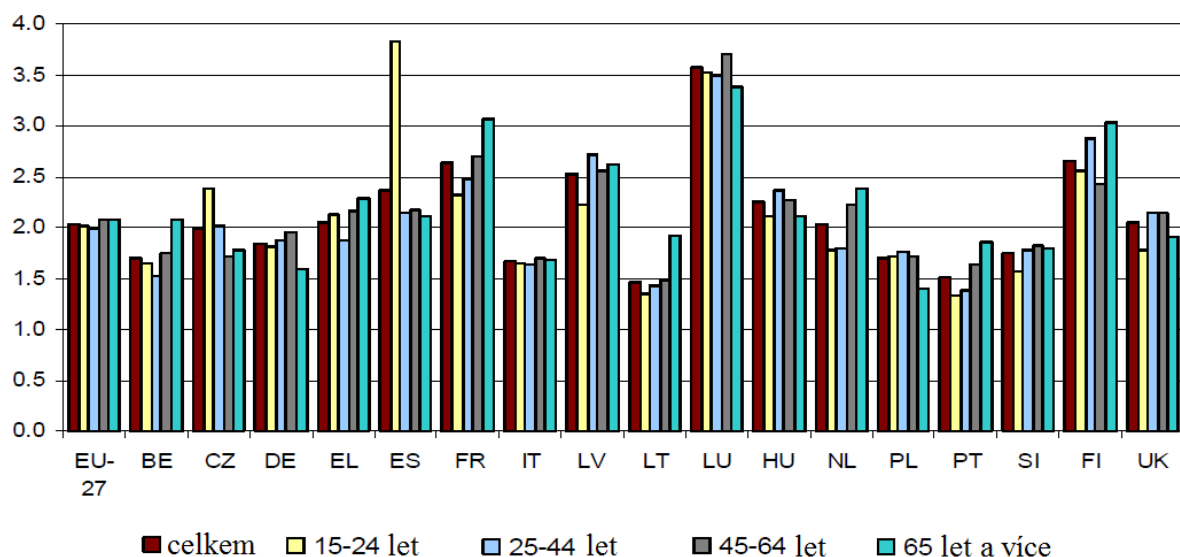
Graf č. 5.1: Graf složení populace a turistů v procentech, Zdroj: Eurostat, Tourism Statistics

Druhý graf (Graf č. 5.2) nám ukazuje podíl dlouhých a krátkých výletů v roce 2006 v zemích evropské unie kde může být spatřeno, že celkově v Evropě je situace vyrovnaná. Je zde pár extrémů jako například Lotyšsko, jehož populace dělá převážně krátké cesty nebo naopak Slovensko, jehož populace jezdí ze dvou třetin na dlouhé cesty. V Česku převládají krátké výlety. Do roku 2011 se tato situace výrazně nezměnila.

Graf č. 5.2: Graf podílu dlouhých a krátkých výletů v roce 2006 v zemích evropské unie,
Zdroj: Eurostat, Tourism Statistics

Graf průměrného počtu výletů na osobu za rok 2006 podle věkových skupin (Graf č. 5.3), celoevropsky byla před krizí situace téměř vyrovnaná okolo 2 výletů za rok, avšak najdou se zde výrazné výjimky, například španělský student udělal téměř dvojnásobek výletů oproti zbytku španělské populace nebo Lucembursko, které uskutečnilo dvojnásobek cest proti evropskému průměru. Důchodci uskutečnil za rok o 0,1 dovolené více než je průměr. V České republice udělali studenti v průměru nejvíce cest, a to zhruba o půl procenta. Do roku 2011 se hodnoty grafu snížili, avšak výrazně nezměnily svůj tvar.

Graf č. 5.3: Graf průměrného počtu výletů na osobu za rok 2006, *Zdroj: Eurostat, Tourism Statistics*

Tabulka průměrného počtu nocí strávených v hotelu na dobu delší čtyř nocí za rok 2011 rozdělená do věkových skupin (Tabulka č. 5.4). Z tabulky vyplývá, že **průměrně důchodci stráví na dovolené více času než ostatní věkové skupiny**, i tak se zde najdou výjimky, například Slovensko a Srbsko, což může být dáno důchodem, cenovou hladinou, výchovou a zvyky.

Země	Celkem	15 - 24	24 - 44	45 - 64	65+	Země	Celkem	15 - 24	25 - 44	45 - 64	65+
EU	21,2	21,4	18,9	21,6	26,1						
BE	18	14,9	16,4	18,5	24,8	NL	21,4	17,3	19,2	22,7	25,7
CZ	17,3	-	-	-	-	AT	16,4	-	-	-	-
DE	20,4	19,1	17	21,3	24,5	PL	14,8	17,1	12,3	15	20
ES	27,6	41,1	23	24,2	34,8	RO	7,8	-	-	-	-
FR	29,3	29,5	24	30,2	37,6	SL	13,9	15,2	12,7	14,5	14,5
IT	16,7	16	16,5	15,4	20,7	SK	14	13,7	13,9	13,6	17,2
CY	17,2	23,2	14,5	15	54,9	FI	23,8	26,2	21,2	23,1	29,8
LV	19,8	14,4	19,4	21,3	26,8	SE	21	23,7	19,4	26,8	15
LT	11,1	9,6	11,2	10,7	18,2	UK	21,3	20,5	22,1	21,1	20
LU	27,7	29,3	26,2	27,6	30,6	NO	23,3	-	-	-	-
HU	11,2	12,1	10,4	10,9	13,5	CH	20,2	-	19,8	20,1	-
MT	12,3	9,4	11,3	12,4	19,9	HR	28,2	33,3	23,1	27,2	39,6

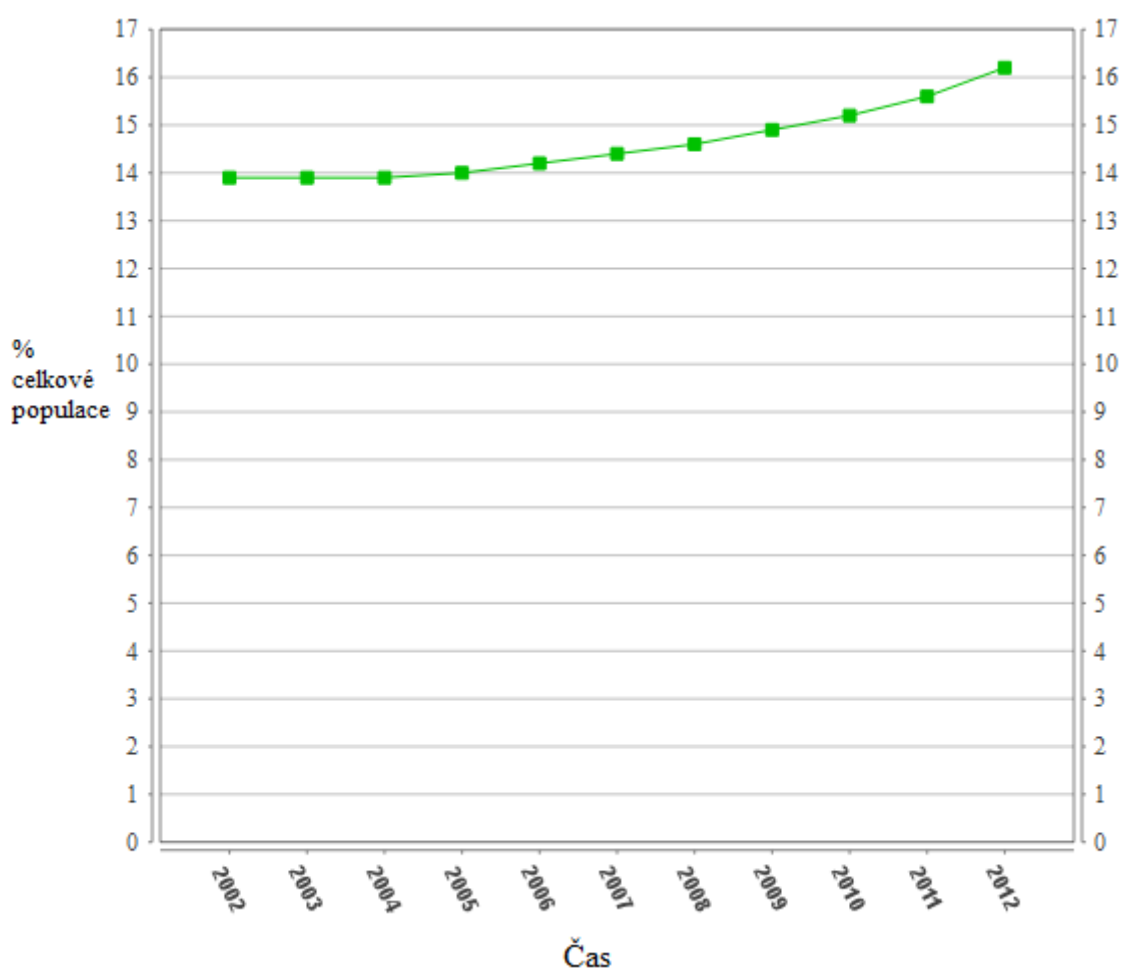
Tabulka č. 5.4: Tabulka prům. počtu nocí strávených v hotelu na dobu delší 4 nocí za r. 2011, *Zdroj: Eurostat*

5.3. Demografické ukazatele

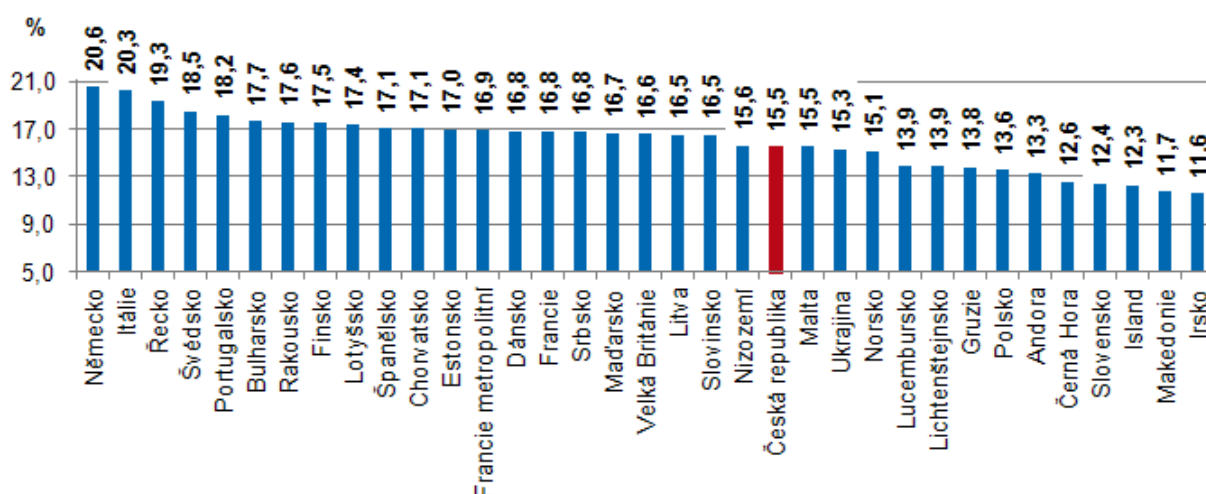
Demografie je věda zabývající se reprodukcí lidské populace. Základní data, která zjišťuje jsou úmrtnost, porodnost, nemocnost, potratovost, sňatečnost a rozvodovost. Dále se také zabývá složením pohlaví, věku a národností populace. V neposlední řadě také geografickým rozlišením a migrací. Nejlepšími zdroji dat jsou matriky a sčítání lidu.

Graf č. 5.4, v tomto grafu je zachycen vývoj populace českých seniorů za posledních deset let. Kdy procentuální meziroční růst stoupá s časem, **za posledních deset let se zvýšila populace seniorů o 2,3 procenta**, z 13,9 procenta populace na 16,2 procenta populace.

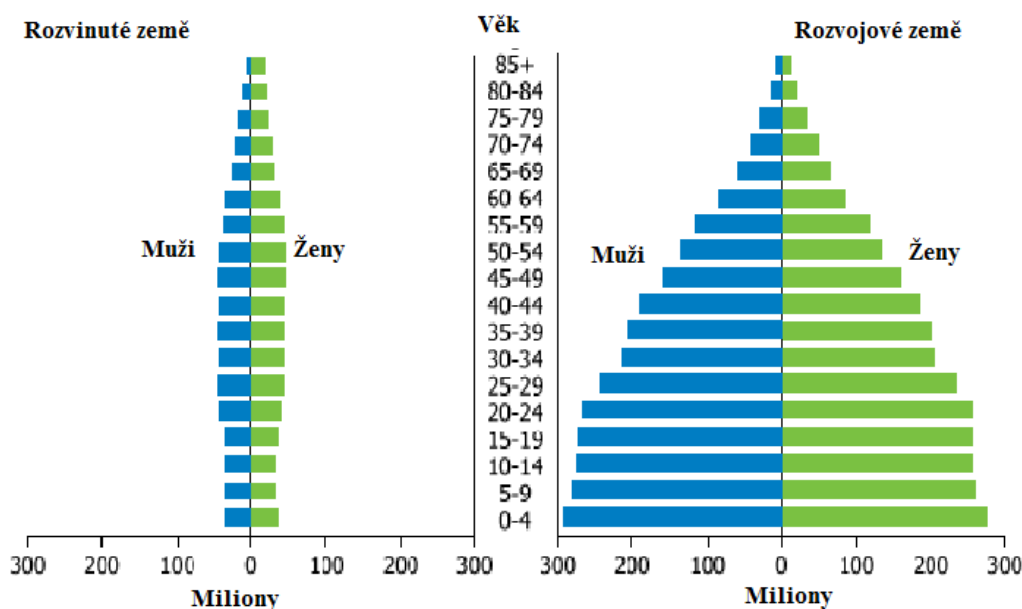
Graf č. 5.4: Graf vývoje populace českých seniorů za posledních deset let, *Zdroj: Eurostat, Tourism Statistics*

Ve srovnání se zbytkem evropy se **Česká republika** nachází **lehce pod průměrem v počtu seniorů** v přepočtu na celkovou populaci, jak můžeme vidět v grafu č. 5.5.

Graf č. 5.5: Graf procentuálního zastoupení populace ve věku 65 let a více v jednotlivých státech Evropy v roce 2011, *Zdroj: Eurostat*

V grafu č. 5.6 můžeme vidět rozdíl ve skladbách obyvatelstva mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi. Zatímco v rozvojových zemích je vysoká porodnost, je zde i vysoká míra úmrtnosti, což způsobuje trojúhelníkovitý tvar pyramidy, tak v rozvinutých zemích je nízká porodnost i úmrtnost, což způsobuje rozšiřování prostřední části pyramidy.

Graf č. 5.6: Populační pyramida teoretické skladby obyvatelstva v rozvinutých a nerozvinutých zemích, *Zdroj: United Nations Population Division*

Z předešlých dat vyplývá, že seniorský cestovní ruch značně ovlivňuje CR v malém měřítku, dokonce ovlivňuje i HDP České republiky. Procentuální zastoupení seniorů v populaci neustále roste, a tím se mění i skladba populace turistické. V celkovém měřítku lidé nepreferují kratší nebo delší pobyty, ale zařizují se dle svých časových možností. Vzhledem k množství volného času uskuteční v průměru nejvíce cest za rok skupina seniorů, která zde zároveň stráví nejvíce nocí na jednu osobu. Počet seniorů neustále roste v celé Evropě, neroste na celém území EU souměrně, Česká republika se co do poměru seniorů pohybuje nedaleko evropského průměru. Dále se pak tato skladba ještě liší dle stupně rozvoje jednotlivé země. Skladba populace České republiky se stále více přibližuje ostatním rozvinutým zemím, jak půjde vidět v následující části v grafu č. 5.8.

6. Prognózy a návrhy možného rozvoje seniorského cestovního ruchu

Senioři se stávají čím dál tím početnější skupinou naší populace, a tím se zvyšuje i jejich význam co by segmentu, jak pro cestovní ruch, tak pro celou ekonomiku. A někdy **kolem roku 2050 by měli tvořit již jednu třetinu celkové populace** České republiky. Tohoto možná dosáhneme dříve, protože roční nárůst počtu seniorů se vyvíjí rychleji, než se předpokládalo. Navíc se do důchodu dostávají silné poválečné ročníky.

V současnosti se stává jednou z nevýznamnějších společenských otázek stárnutí populace. V následující analýze bude popsáno předpokládané stárnutí populace České republiky do roku 2065 podle výsledků střední varianty projekce Českého statistického úřadu (dle portálu Demografie).

Stárnutí populace je proces, při kterém se postupem času mění věková struktura obyvatel takovým způsobem, že se zvyšuje počet seniorů a snižuje se procento dětí mladších 15 let, to znamená, že starší věkové skupiny rostou procentuálně relativně rychleji než populace jako celek. Hlavním důvodem stárnutí populace je spolu s poklesem porodnosti trvalý pokles specifických měr úmrtnosti vedoucí k prodlužování naděje dožití, a tím k častějšímu dožívání se vyššího a vysokého věku, což je taky způsobeno zlepšením lékařské péče.

Důsledky stárnutí populace se dotýkají všech sfér sociálního a ekonomického vývoje a nejčastější obavy vyvolávané změnou věkové struktury se pojí s udržitelností financování důchodového systému, růstem nákladů na sociální zabezpečení a zdravotní péči a nedostatkem pracovních sil na trhu práce.

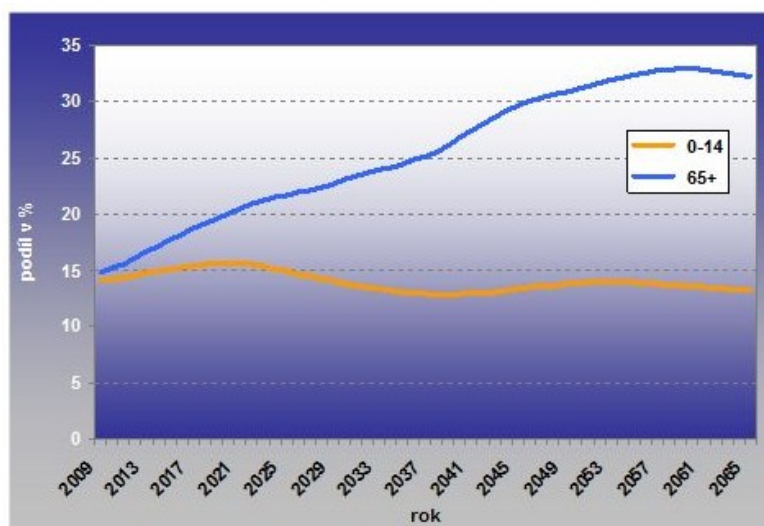
Podíváme-li se na základní prvky charakterizující věkovou strukturu populace České republiky, tj. na podíl tří hlavních věkových skupin obyvatel, je na první pohled jasné, že jednotlivé zastoupení těchto skupin se bude do budoucna i nadále proměňovat. V průběhu celého období je patrné snižování zastoupení věkové skupiny dětí v důsledku poklesu porodnosti a zároveň výrazný nárůst procenta seniorské populace způsobený zlepšováním úmrtnostních podmínek, a to zejména osob ve vyšším věku.

Zatímco v počátcích 21. století podíl nejmladší věkové skupiny nad poproduktivní složkou převažoval, v následujícím období dochází k převaze procentuálního zastoupení osob nejstarší věkové skupiny a tato převaha se do budoucna bude stále zvětšovat. V současné době představuje podíl dětí ve věku 0-14 let 14,2 % a podíl seniorů 15,2 %.

Střední varianta projekce ČSÚ předpokládá velmi rychlý růst množství osob ve věku 65 a více let po celé sledované období a u konce prognózy, tedy v roce 2055 by podíl této skupiny měl být již třetinový (Viz. Tabulka č. 6.1). Nárůst množství této skupiny obyvatelstva přitom nebude již hlavně na úkor složky dětské, ale bude se vyvíjet hlavně s poklesem množství produktivní věkové skupiny obyvatelstva, jak můžeme vidět v Grafu č. 6.1.

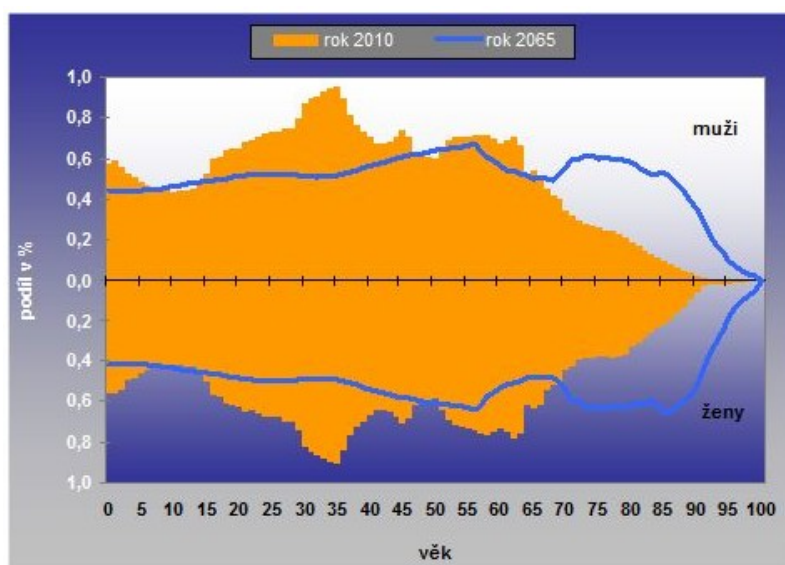
Věk	2000	2010	2015	2020	2025	2035	2045	2055	2065
0-14	16,4	14,2	15,1	15,6	14,9	13,0	13,3	13,9	13,2
15-64	69,8	70,6	67,2	64,4	63,4	62,5	57,0	53,7	54,6
65+	13,8	15,2	17,7	20,1	21,7	24,5	29,6	32,4	32,2

Tabulka č. 6.1: Tabulka vývoje složení obyvatelstva ČR podle hlavních věkových skupin mezi lety 2000-2065, vybrané roky (v %), Zdroj: ČSÚ

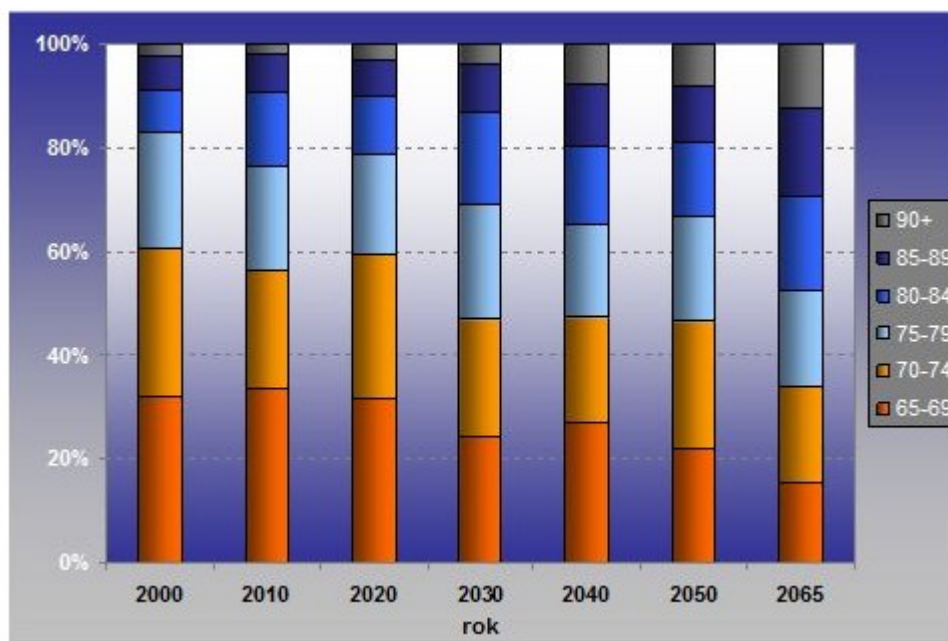
Graf č. 6.1: Graf vývoj dětské a poproduktivní složky obyvatelstva ČR mezi lety 2009-2065 (v %), Zdroj: ČSÚ

Z Grafu č. 6.2 znázorňujícího reálnou věkovou strukturu obyvatelstva České republiky v roce 2010 ve srovnání s věkovou strukturou prognózovanou Českým statistickým úřadem pro rok 2065 je vidět rychlá změna, která zasáhne celý lid ČR. Jak již bylo uvedeno, skupina obyvatel nejstarší věkové skupiny bude množstvím i nadále narůstat, což ve svém důsledku zapříčiní výraznou změnu tvaru věkové pyramidy, jejíž základna se podstatně zúží a vrchol naproti tomu velmi výrazně rozšíří. Celkový počet obyvatel České republiky jako celku by se měl do roku 2065 mírně zvýšit.

Graf č. 6.2: Populační pyramida reálné a předpokládané věkové struktury obyvatelstva České republiky v letech 2010 a 2065, *Zdroj: ČSÚ*

Znatelné změny způsobené růstem naděje dožití při narození se projeví hlavně uvnitř skupiny samotných seniorů – v roce 2010 tvořili třetinu ze všech seniorů lidé ve věku 65-69 let, v roce 2065 bude tato část seniorů zaujímat pouze 15 %. Celkově se tak zvýší zastoupení seniorů ve věku 70 a více let. Přesněji věková skupina 70-79 by měla při srovnání s rokem 2010 narůst téměř na dvojnásobek, skupina lidí ve věku 80 a více let, dokonce více než na čtyřnásobek. To znamená, že **i samotná seniorská populace postupně stárne**. Viz. Graf č. 6.3.

Graf č. 6.3: Graf věkové struktury skupiny seniorů (ve věku 65 a více let) ve vybraných letech, reálný a projektovaný stav (v %), *Zdroj: ČSÚ*

Stárnutí populace obyvatel České republiky jasně vystihují též ukazatele uvedené v tabulce věkové struktury obyvatelstva. **Průměrný věk české populace vzrostl za posledních 10 let o skoro 2 roky**, z 38,8 let na současných 40,6 roku, přičemž **do roku 2065 se očekává růst o dalších více než 8 let**. Klesání porodnosti spolu s růstem střední délky života se nejvýrazněji projeví v hodnotách **indexu stáří** jako poměru počtu obyvatel ve věku 65 a více let a počtu dětí ve věku do 15 let. Tento index se z původní hodnoty 83,1 v roce 2000 zvýšil na současných 107 seniorů připadajících na 100 dětí do 15 let. Podle projekce ČSÚ by se měl v horizontu prognózy tento index **zvýšit na nepředstavitelnou hodnotu 243,6**, to znamená, že na každé dítě ve věku do 15 let by připadali více než dva senioři.

Proces stárnutí obyvatelstva lze charakterizovat rovněž pomocí indexů závislosti, které vyjadřují poměr mezi neproduktivní tj. dětskou nebo důchodcovskou částí obyvatelstva a osobami ve věku 15-64 let. Index ekonomického zatížení, vyjadřující počet osob do 19 let a počet seniorů na 100 osob v produktivním věku (20-64 let), se sice díky poklesu porodnosti mezi lety 2000 a 2010 snížil z 59,3 na 54,6, ze statistik však vyplývá, že zatíženost obyvatelstva ve věku ekonomické aktivity začne opět narůstat. **V roce 2055 by hodnota indexu ekonomického zatížení měla být oproti dnešku skoro dvojnásobná**. Viz. Tabulka č. 6.2.

	2000	2010	2015	2020	2025	2035	2045	2055	2065
průměrný věk	38,8	40,6	41,6	42,7	43,9	46,3	47,5	48,3	49,0
index stáří	83,1	107,0	117,1	128,7	145,6	187,8	222,5	232,7	243,6
index závislosti I	23,9	20,2	22,5	24,2	23,5	20,8	23,4	25,9	24,2
index závislosti II	19,8	21,6	26,3	31,2	34,2	39,1	52,0	60,2	58,9
index ek. zatížení	59,3	54,6	59,0	66,9	72,0	74,0	89,7	103,3	100,8

Tabulka č. 6.2: Tabulka charakteristiky věkové skladby a indexu zatížení produktivní složky obyvatelstva ČR mezi lety 2000-2065, vybrané roky (v %), *Zdroj: ČSÚ*

Vysvětlivky:

Index stáří - počet osob ve věku 65 a více let na 100 dětí ve věku 0-14 let

Index závislosti I - počet dětí ve věku 0-14 let na 100 osob ve věku 15-64 let

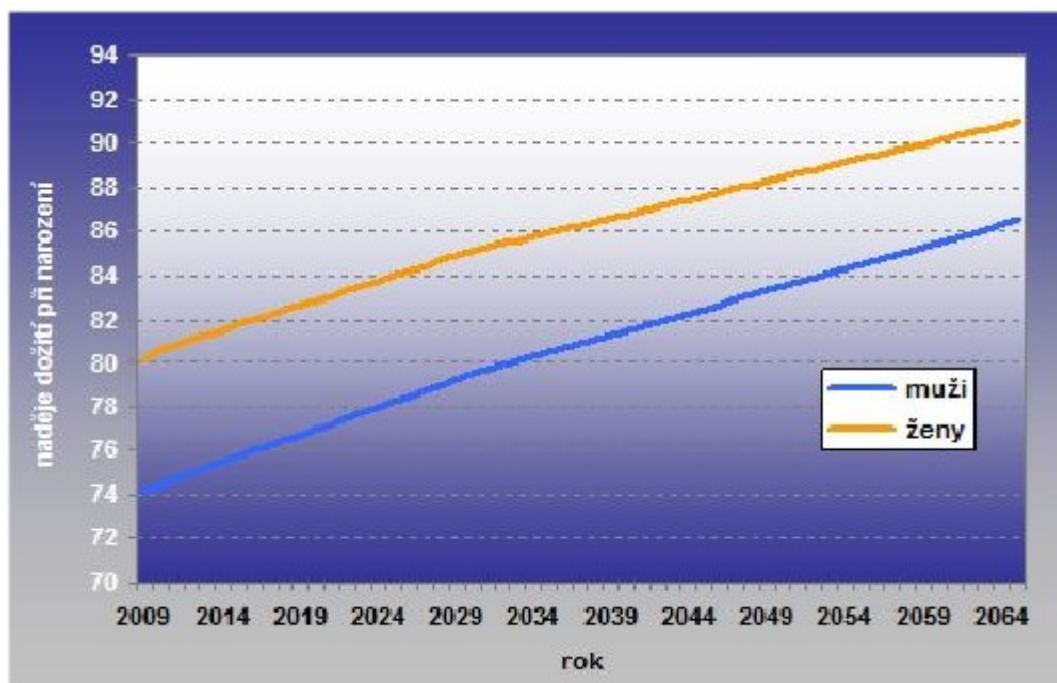
Index závislosti II - počet osob ve věku 65 a více let na 100 osob ve věku 15-64 let

Index ekonomického zatížení - počet dětí ve věku 0-19 let a počet osob ve věku 65 a více let na 100 osob ve věku 20 - 59 let

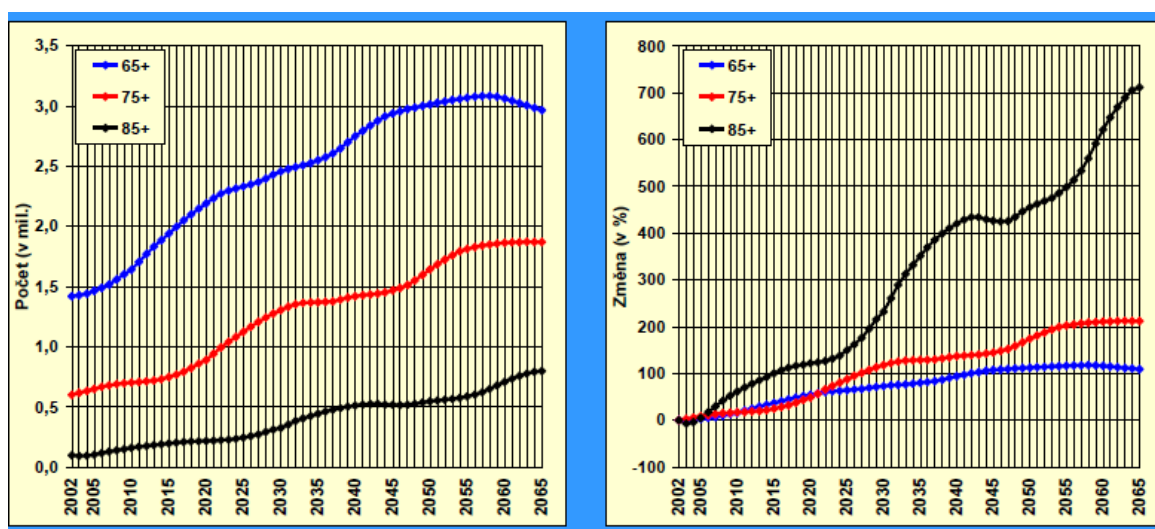
Celkové snížení úrovně úmrtnosti se zřetelně odráží v **nárůstu naděje dožití** při narození, která se **mezi roky 2000 a 2010** zvýšila ze 71,7 na 74,4 roku u mužů a ze 78,4 na 80,6 roku u žen, to jest **o 2,7 a o 2,2 roky**. Ke zvýšení naděje dožití při narození přispěl kromě snížení úmrtnosti kojenců, zejména pokles úmrtnosti starých osob a u mužů se výraznou měrou podílelo snížení úmrtnosti ve středním věku. Prodlužování naděje dožití při narození je možné očekávat i do budoucna.

Dle střední varianty projekce Českého statistického úřadu dosáhne tento ukazatel v roce 2055 hodnoty 84,5 let pro muže a 89,3 roku po ženy. O něco výraznější snížení intenzity úmrtnosti je přitom předpovídané u mužů, což se projeví ve **snížení rozdílu naděje dožití mezi muži a ženami ze současných 6,2 na 4,8 roku**. Viz Graf č. 6.4 a 6.5.

Graf č. 6.4: Graf vývoj naděje dožití při narození mezi lety 2009 až 2065 v ČR, Zdroj: ČSÚ

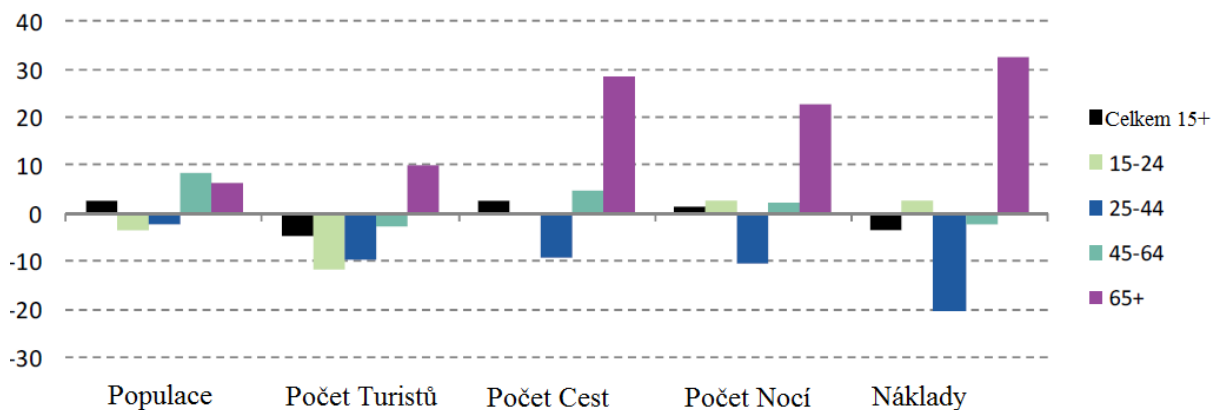

Graf č. 6.5: Graf demografického vývoje a perspektivy stárnutí obyvatelstva České republiky, Zdroj: B. Burcin, T. Kučera: *Demografický vývoj a perspektivy stárnutí obyvatelstva České republiky*

Z těchto demografických změn vyplývá i změna důležitosti cestovního ruchu pro seniory počet zákazníků se do roku 2065 zdvojnásobí. Klienti se budou dožívat vyššího věku, což znamená, že budou utrácet déle. Zlepšila se i zdravotní péče, což také přispělo k tomu, že se dnešní senioři v důchodovém věku ještě vůbec necítí staří a chtějí nadále žít aktivně. Na druhou stranu, díky špatné důchodové politice, zvyšování indexu ekonomického zatížení (kde by okolo roku 2065 mělo na jednoho pracujícího člověka připadat jeden důchodce nebo dítě, pokud budeme počítat i s nezaměstnanými, tak by na jednoho pracujícího člověka měli připadat až dva nepracující, což je z daňového hlediska nefinancovatelná situace, a proto vznikl druhý a třetí pilíř důchodové reformy) a jiným faktorům, se bude neustále odsouvat doba odchodu do důchodu nebo růst důchodů nebude adekvátní k vzrůstu cenové hladiny a inflace.

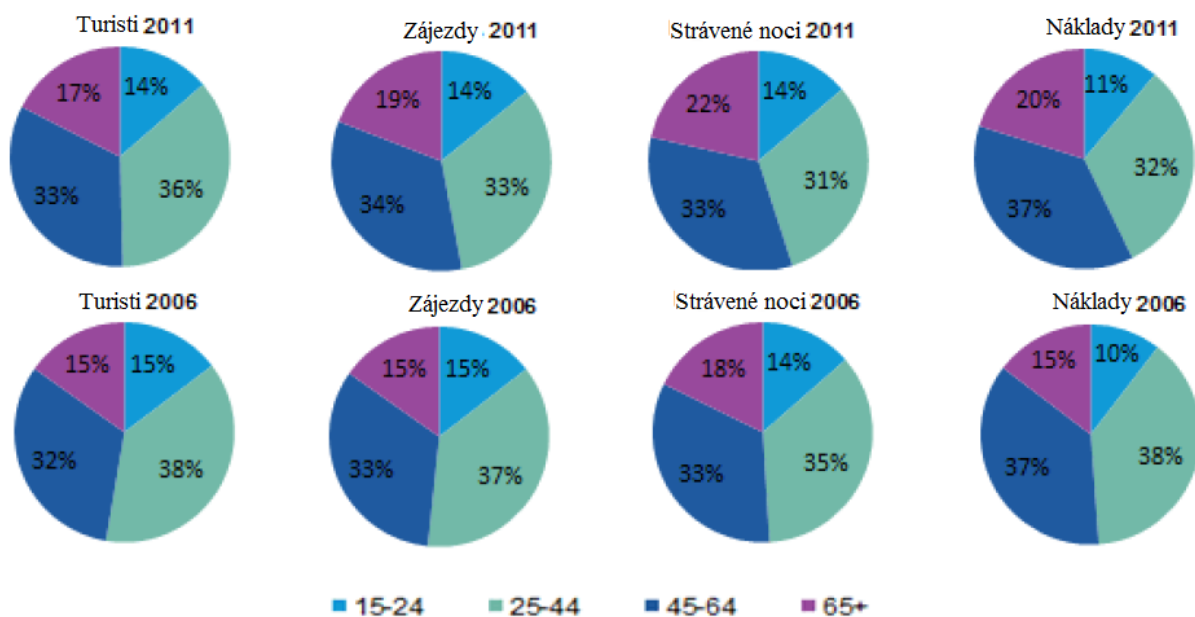
Dle studie Eurostatu *Ageing and tourism in the European Union*, seniorský cestovní ruch se díky krizi začal vyvíjet mnohem rychleji, než se původně předpokládalo. Jelikož důchodci měli zaručený svůj stálý příjem i množství volného času, cestovní ruch se o tento segment opřel, aby se dostal z krize. **Celkově mezi roky 2006 a 2011 došlo k velké řadě rychlých změn**, alespoň část těchto změn zachycují následující grafy (graf č. 7.6 a 7.7). To vyvolalo změnu růstu velikosti tohoto segmentu o 33 % a **senioři tak vynaloží 20 % celkových nákladů v cestovním ruchu**, zatímco u ostatních věkových skupin došlo v průměru o 10% k poklesu. U této skupiny turistů se i nadále očekává, že rychle poroste, bude poměrně hodně utrácet a dostane návštěvníky do destinací mimo sezónu. Je zřejmé, že tato skupina bude hrát zásadní úlohu pro odvětví cestovního ruchu v příštích desetiletích. Na jedné straně dnešní senioři mají tendenci cestovat více než předchozí generace, což je proces, který bude s největší pravděpodobností pokračovat i díky zlepšení zdravotních podmínek. To se potvrzuje v závislosti na Europop2010 populační prognóze růstu **počtu osob ve věku 65 let, se počet těchto osob do roku 2040 zvýší o 60%.** Vzhledem k regresi ostatních věkových skupin a nárůstu seniorské populace se jedná o **nejrychleji se rozvíjející současný segment cestovního ruchu**. K podnícení tohoto segmentu bylo a bude využito hned několik tahů pro přizpůsobení cestovního ruchu seniorům, vytváření akcí a slev, sestavování balíků služeb (jak dokazuje i graf č. 6.8) a vytváření samostatných oddělení a katalogů pro seniory.

Graf č. 6.6 nám ukazuje procentuální změnu ukazatelů populace a turismu. Z těchto ukazatelů vyplývá, že celkově došlo **během krize k útlumu cestovního ruchu a to hlavně ve skupině od 25 do 44 let. Jediná skupina, která zaznamenala značný růst u všech ukazatelů, je skupina seniorů.**

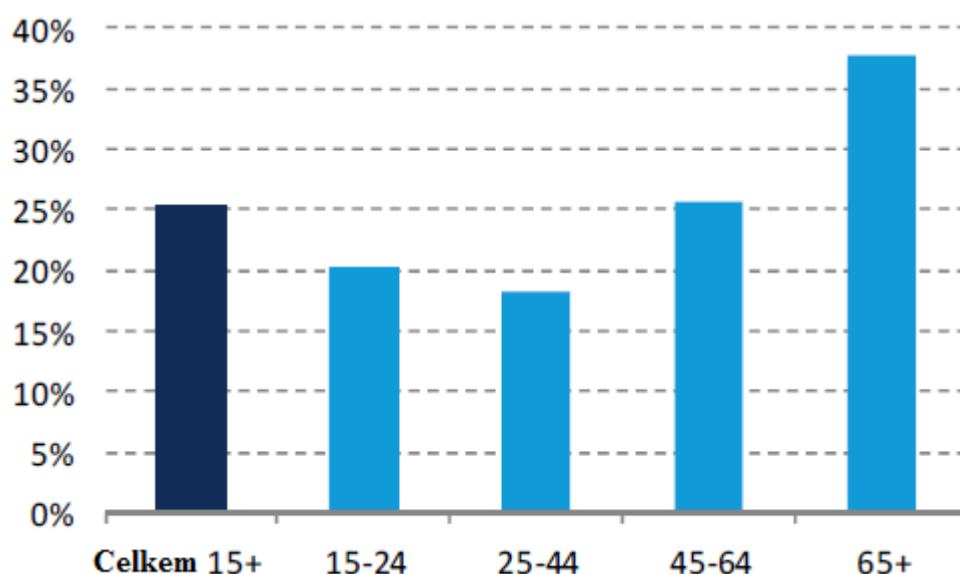
Graf č. 6.6: Graf procentuální změny ukazatelů populace a turismu podle věkových skupin v EU mezi roky 2006 a 2011, *Zdroj: Eurostat*

Během krize se vyvinula i skladba populace u jednotlivých ukazatelů. **Nejvíce se mezi roky 2006 a 2011 zvýšilo zastoupení seniorů a to převážně na úkor skupiny od 25 do 44 let.** Tuto situaci zachycuje graf č. 6.7 a vyplývá to i z grafu předchozího.

Graf č. 6.7: Ukazatelé turismu dle věkových skupin, *Zdroj: Eurostat*

Graf č. 6.8 ukazuje vliv balíků služeb na celkové výdaje účastníků cestovního ruchu. Z grafu vyplývá, že **jen 25 % celkových výdajů je součástí balíků služeb** a že nejvíce jsou nákupem balíků služeb ovlivněni právě **senioři, kteří uskuteční více než 37 % svých výdajů právě nákupem těchto balíků služeb.**

Graf č. 6.8: Podíl dlouhých cest, které jsou součástí balíků služeb na celkových výdajích z CR, Zdroj: Eurostat

6.1. Možné směry rozvoje

Senioři jsou velice snadno ovlivnitelná skupina lidí, jsou-li spokojeni s kvalitou služeb za danou cenu u své první dovolené, tak často využívají služeb stejné CK nebo CA i celý život. K tomu aby byli spokojeni a neodešli ke konkurenci je vždy zapotřebí být o krok napřed. K tomu by měli vést i následující kroky.

Vytvoření samostatných katalogů s nabídkou zájezdů (od seniorů) pro seniory, přizpůsobených na míru jejich požadavkům, kondičním, zdravotním, časovým a jiným potřebám. Senioři samotní, jsou většinou docela náročnou skupinou s velkou řadou připomínek, které se k tvůrcům zájezdu nakonec nedostanou, protože většinou chybí zpětná vazba, která by jim poskytla důležité údaje.

A právě proto by tyto zájezdy měly být sestaveny seniory, kteří jsou odborníky v cestovním ruchu nebo ověřeny pomocí dotazníků a testovacích skupin seniorů, aby bylo docíleno co nejlepšího produktu právě pro tuto skupinu.

Dalším možným krokem je spolupráce s kluby seniorů, domovy důchodců a jinými institucemi, pro získání si trvalé zákaznické základny, popřípadě respondentů, testovacích skupin nebo dotací z evropské unie. Způsoby spolupráce jsou možné za použití různých cest. Ve vynalézavosti se meze nekladou, hlavním klíčem je poctivost a komunikace.

Vybavení veškerých zařízení CR bezbariérovým přístupem pro zvýšení zájmu nemohoucích klientů. Ve většině vyspělého světa se v poslední dekádě provádí masivní bezbariérizace, a to hlavně v centrech velkých měst. Což zjednodušuje cestování a zvyšuje komfort starých a postižených obyvatel. Tato bezbariérizace bývá mnohdy velmi nákladná, a proto by se u budoucích projektů zařízení cestovního ruchu mělo už dopředu počítat se zabudováním bezbariérových vstupů, sociálních zařízení a jiných stavebních úprav. V ubytovacích zařízeních by personál měl brát ohled na věk a zdravotní stav klienta. Měl by ho ubytovat v přízemí nebo co nejbližší výtahu, aby mu dopřál co největší komfort.

Další změnou je vytvoření co nejvyšší přidané hodnoty a co nejkomplexnějších produktů za použití marketingových strategií. Vytvoření dobře situovaných balíků služeb pro zvýšení pohodlí klientů, jak můžeme vidět v grafu č. 7.8, velké procento seniorů využívá právě tyto balíky služeb. Nabídka akcí a slev jako seniorská sleva, doprovod seniora se slevou a jiné. A v neposlední řadě vybavení hotelu animátorem nebo sociálním pracovníkem vyškoleným v oboru práce se seniory, mluvícím jejich rodným jazykem. V této části by si mělo každé zařízení cestovního ruchu samo dobře rozmyslet, které marketingové tahy jsou pro ně nejlepší.

7. Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo analyzovat a vyhodnotit seniorský cestovní ruch a jeho přínosy pro Českou republiku. Za pomoci této analýzy byla zjištěna například data o tom, kolik procent české populace tvoří důchodci, kolikrát ročně vyjíždějí do zahraničí a jaký přínos má toto odvětví pro tvorbu HDP České republiky. V poslední části jsou navrženy některé změny tohoto odvětví, které by mohly přispět ke zviditelnění a rozvoji tohoto segmentu cestovního ruchu v budoucnosti. Této problematice není věnována dostatečná pozornost, kterou by si nepochybně zasloužila a to hlavně v českých materiálech. Tohle téma bylo zvoleno, protože je velmi zajímavé a v současnosti aktuální.

V praktické části bakalářské práce je možné vidět, že za posledních pět let se skupina seniorů, která tvořila zhruba dvacet procent populace a přibližně patnáct procent celkového počtu delších dovolených, se rychle rozrostla na 26 % a 19 %. Navíc senioři v průměru jezdí ze všech věkových skupin na dovolenou nejčastěji a na nejdelší dobu, udělají zhruba 2,1 dovolených ročně oproti průměru 2 dovolených a stráví zde 26,1 dne oproti celkovému průměru 21,2 dne. Do roku 2065, kdy seniorská populace dosáhne zhruba třetiny celkové populace, by se měl zvýšit i podíl na celkovém počtu delších dovolených, který díky krizi začal růst rychleji, než se původně předpokládalo. Jelikož si senioři postupně zvykají na luxus a moderní technologie, které dříve neměli, budou v budoucnu využívat CR čím dál tím více. Tento segment se stane v budoucnu vedle rodin s dětmi jedním z nejdůležitějších segmentů cestovního ruchu vůbec, avšak to vše jen za předpokladu, že zvyšování důchodu bude souměrné se zvyšováním cen, což by bylo díky indexu zatížení neufinancovatelné, pokud by lidé nezačali přispívat na svůj důchod jinak, než formou sociálního pojištění. Česká republika s tímto počítá, a z tohoto důvodu zavedla nové pilíře důchodové politiky. Dále je nutno přijmout celou řadu opatření, aby neupadal zájem o cestovní ruch a v ideálním případě se zvyšoval, k tomu by měly vést dobré marketingové strategie, kvalitní produkty, zlepšování zázemí pro seniory, komunikace s nimi a zpětná vazba. Seniorský cestovní ruch navíc ovlivňuje HDP a tvoří nemalou částku na daních, proto by se Evropská Unie i samostatné státy měli podílet na rozvoji tohoto segmentu cestovního ruchu pro budoucí zlepšení své vlastní prosperity.

Seznam použité literatury

Knižní prameny:

COOPER, Chris et al. Tourism: principles and practice. 4. vyd. Harlow: Prentice Hall: Financial Times, 2008. ISBN 978-0-273-71126-1.

DROBNÁ, Daniela; MORÁVKOVÁ, Eva. Cestovní ruch: pro střední školy a pro veřejnost. Praha: Fortuna, 2004. ISBN 80-7168-901-7.

HAŠKOVCOVÁ, Helena. Fenomén stáří. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Havlíček Brain Team, 2010. ISBN 978-80-87109-19-9.

HESKOVÁ, Marie et al. Cestovní ruch: pro vyšší odborné školy a vysoké školy. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2006. ISBN 80-7168-948-3.

INDROVÁ, Jarmila et al. Cestovní ruch: (základy). 2. vyd. Praha: Oeconomica, 2009. ISBN 978-80-245-1569-4.

JAKUBÍKOVÁ, Dagmar. Marketing v cestovním ruchu. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009. ISBN 978-80-247-3247-3.

JAROLÍMKOVÁ, Liběna. Informatorium pro studenty oboru cestovní ruch. Praha: Oeconomica, 2009. ISBN 978-80-245-1612-7.

KOLEKTIV AUTORŮ KATEDRY CESTOVNÍHO RUCHU VŠE V PRAZE. Cestovní ruch pro všechny. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2008. ISBN 978-80-7399-407-05.

NEJDL, Karel. Management destinace cestovního ruchu. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-673-8.

PÁSKOVÁ, Martina; ZELENKA, Josef. Výkladový slovník cestovního ruchu. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-80-7201-880-2.

RYGLOVÁ, Kateřina. Cestovní ruch: soubor studijních materiálů. 3. vyd. rozš. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2009. ISBN 978-807-4180-286.

RYGLOVÁ, Kateřina; BURIAN Michal; VAJČNEROVÁ Ida. Cestovní ruch: podnikatelské principy a příležitosti v praxi. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011. ISBN 978-80-247-4039-3

VYSTOUPIL, Jiří; ŠAUER Martin. Základy cestovního ruchu: distanční studijní opora. 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita: Ekonomicko-správní fakulta, 2006. ISBN 80-210-4205-2.

URHAUSEN, Julia. Tourism in Europe: does age matter?. European Communities, 2008. ISSN 1977-0316

Internetové prameny:

ANALÝZA: Demografické stárnutí ČR podle výsledků projekce ze dne 23.03.2012, Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=824

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Statistika zastoupení populace ve věku přes 65 ze dne 30. května 2012* [online]. ČSÚ [30. 05. 2012]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/seniori>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Tabulky satelitního účtu cestovního ruchu ze dne 29. ledna 2013* [online]. ČSÚ [29. 01. 2013]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/tabulky_satelitniho_uctu_cestovniho_ruchu

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Podíl cestovního ruchu na české ekonomice ze dne 22. ledna 2008* [online]. ČSÚ [20. 08. 2012]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/podil_cestovniho_ruchu_na_ceske_ekonomice

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Satelitní účet cestovního ruchu v ČR ze dne 10. listopadu 2006* [online]. ČSÚ [20. 08. 2012]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/jaky_je_podil_cestovniho_ruchu_na_ekonomice_cr20061110

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Příprava satelitního účtu cestovního ruchu v ČR ze dne 1. listopadu 2004* [online]. ČSÚ [26. 10. 2006]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/1522-04>

EVROPSKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. EUROSTAT: *Demografické analýzy ze dne 29. září 2011* [online]. ČSÚ [29. 09. 2011]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/introduction>

EVROPSKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. EUROSTAT: *Tourism in Europe: does age matter ze dne 6. září 2008* [online]. ČSÚ [06. 09. 2008]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-08-069/EN/KS-SF-08-069-EN.PDF

EVROPSKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *EUROSTAT: Ageing and tourism in the European Union ze dne 30. srpna 2012* [online]. Eurostat [23. 10. 2012]. Dostupné z:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-12-043/EN/KS-SF-12-043-EN.PDF

Seznam zkratek:

Apod. – a podobně

ČNB – Česká národní banka

TSA – Turistický satelitní účet

Eurostat – Evropský statistický úřad

DPH – Daň z přidané hodnoty

HDP – Hrubý domácí produkt

WTO – Světová turistická organizace

CR – Cestovní ruch

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

Mil - Million

Mld – Miliarda

Tzv – tak zvané

Tj – To jest

r. – rok

prům. - průměrný

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

jsem byl seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;

beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);

souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;

bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Uherském Hradišti dne .... Tomáš Verner

Seznam grafů:

Graf č. 5.1: Graf složení populace a turistů v procentech

Graf č. 5.2: Graf podílu dlouhých a krátkých výletů v roce 2006 v zemích evropské unie

Graf č. 5.3: Graf průměrného počtu výletů na osobu za rok 2006

Graf č. 5.4: Graf vývoje populace českých seniorů za posledních deset let

Graf č. 5.5: Graf procentuálního zastoupení populace ve věku 65 let a více v jednotlivých státech Evropy v roce 2011

Graf č. 5.6: Populační pyramida teoretické skladby obyvatelstva v rozvinutých a nerozvinutých zemích.

Graf č. 6.1: Graf vývoj dětské a poproduktivní složky obyvatelstva ČR mezi lety 2009-2065 (v %)

Graf č. 6.2: Populační pyramida reálné a předpokládané věkové struktury obyvatelstva České republiky v letech 2010 a 2065

Graf č. 6.3: Graf věkové struktury skupiny seniorů (ve věku 65 a více let) ve vybraných letech, reálný a projektovaný stav (v %)

Graf č. 6.4: Graf vývoj naděje dožití při narození mezi lety 2009 až 2065 v ČR

Graf č. 6.5: Graf demografického vývoje a perspektivy stárnutí obyvatelstva České republiky

Graf č. 6.6: Graf procentuální změny ukazatelů populace a turismu podle věkových skupin v EU mezi roky 2006 a 2011

Graf č. 6.7: Ukazatelé turismu dle věkových skupin

Graf č. 6.8: Podíl dlouhých cest, které jsou součástí balíků služeb na celkových výdajích z ČR

Seznam tabulek:

Tabulka č. 5.1: Tabulka teoretické spotřeby domácího cestovního ruchu seniorů v ČR v letech 2003 -2010 u delších dovolených

Tabulka č. 5.2: Tabulka teoretické spotřeby domácího cestovního ruchu seniorů podle produktů v ČR v letech 2003 -2010

Tabulka č 5.3: Tabulka vlivu seniorského CR na tvorbu HDP

Tabulka č. 5.4: Tabulka prům. počtu nocí strávených v hotelu na dobu delší 4 nocí za r. 2011

Tabulka č. 6.1: Tabulka vývoje složení obyvatelstva ČR podle hlavních věkových skupin mezi lety 2000-2065, vybrané roky (v %)

Tabulka č. 6.2: Tabulka charakteristiky věkové skladby a indexu zatížení produktivní složky obyvatelstva ČR mezi lety 2000-2065, vybrané roky (v %)